

**Academia de Administrare Publică pe lângă
Președintele Republicii Moldova**

Modulul 8
**Societatea informațională și Guvernarea
electronică**

Manual de instruire a funcționarului public

Aprobat prin decizia Consiliului Metodic al
Academiei de Administrare Publică pe lângă
Președintele Republicii Moldova
nr. 7 din 27 iunie 2006

Chișinău, 2006

**Setul de manuale este elaborat în cadrul Proiectului
“Susținerea implementării e-guvernării în
Republica Moldova”**

Echipa-nucleu

<i>Ion Coșuleanu</i>	Manager al proiectului, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
<i>Victor Beșliu</i>	Expert al proiectului, șef catedră Tehnologii Informaționale, Universitatea Tehnică a Moldovei
<i>Anatol Gremalschi</i>	Expert al proiectului, Director de programe, Institutul de Politici Publice
<i>Elena Grimut</i>	Expert al proiectului
<i>Nicolae Cristea</i>	Șef de Direcție, Ministerul Dezvoltării Informaționale

Comitetul organizatoric

<i>Vladimir Molojen</i>	Ministru al Dezvoltării Informaționale, Coordonator Național al proiectului
<i>Constantin Gaindric</i>	Președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare
<i>Dumitru Chitoroagă</i>	Coordonator de programe, Fundația Soros-Moldova
<i>Emil Guțu</i>	Fundația pentru Dezvoltare Digitală
<i>Victor Burunsus</i>	Coordonator Proiecte, Reprezentanța Băncii Mondiale în Moldova
<i>Dona Școla</i>	Director, Compania Globnet
<i>Oleg Sîrbu</i>	Șef Secție IT, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat
<i>Ion Casian</i>	Manager, Reprezentanța Ericsson Moldova
<i>Oleg Rotaru</i>	Șef-adjunct al Aparatului Guvernului
<i>Sergiu Sîtnic</i>	Director, Direcția Generală Dezvoltare Societate Informațională, Ministerul Dezvoltării Informaționale
<i>Eduard Melnic</i>	Vicerector, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova
<i>Vitalie Vremiș</i>	Coordonator de portofoliu de proiecte PNUD Moldova

Prezentul manual este elaborat în baza actelor oficiale ale Republicii Moldova

Cuprins

Prefață	4
1. Nivelul de pregătire electronică a Republicii Moldova	5
2. Strategia Națională de edificare a societății informaționale	18
3. Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale	52
4. Mecanismul de realizare a Planului de acțiuni „Moldova electronică”	56
5. Concepția Guvernării Electronice	58
6. Cadrul legislativ-normativ referitor la guvernarea și democrația electronică.....	67
Bibliografie	78

Prefață

Conform Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, societatea informațională este o formă nouă, mult mai perfectă, a civilizației umane, în care accesul egal și universal la informație, în corelație cu o infrastructură informațională și de comunicații dezvoltată, contribuie la o dezvoltare social-economică durabilă, la reducerea gradului de sărăcie, îmbunătățirea calității vieții, la integrarea în Uniunea Europeană. Practica internațională demonstrează impactul pozitiv al infrastructurii informaționale și de comunicații asupra dezvoltării societății contemporane, care constă în diversificarea posibilităților de acces la informație și la resursele informaționale publice în toate domeniile de activitate umană: guvernare electronică, economia electronică, comerțul electronic, învățămîntul electronic, cultura electronică, medicina electronică etc., precum și în creșterea nivelului de ocupație a populației prin crearea a noi locuri de muncă.

În Strategia națională se menționează că datorită dezvoltării economice din ultimii ani, reducerii nivelului sărăciei și majorării veniturilor cetățenilor, în Republica Moldova s-au creat premise reale pentru edificarea societății informaționale. Aceste premise se manifestă: prin creșterea semnificativă a densității liniilor telefonice fixe și mobile, ce asigură accesul la resursele informaționale, prin acoperirea tuturor sectoarelor teritoriale cu linii magistrale de fibră optică, conexiuni internaționale fiabile prin fibră optică și satelit, prin creșterea numărului prestatorilor de servicii Internet și numărului de utilizatori ai acestuia, prin majorarea finanțării informatizării de la bugetul de stat și bugetele administrației publice locale, precum și prin creșterea numărului și performanței mijloacelor tehnice. Evaluările naționale și internaționale demonstrează că Republica Moldova dispune de toate condițiile pentru crearea societății informaționale: oameni bine instruiți, consens social, infrastructură în dezvoltare, potențial științific înalt, deschiderea pentru cooperări internaționale, receptivitatea sectorului public și a celui privat la noile realizări tehnologice.

De asemenea se accentuează faptul că edificarea societății informaționale presupune extinderea în continuare a libertăților democratice și garantarea necondiționată a drepturilor omului. Prin transpunerea în viață a prevederilor Strategiei Naționale, Republica Moldova va realiza dreptul la comunicare și informare ca drept fundamental al cetățeanului, va asigura accesul universal la informație și cunoștințe al tuturor categoriilor sociale, va susține

persoanele și organizațiile în accesul la informație și la cunoaștere în toate domeniile vieții sociale. În acest scop statul va extinde oportunitățile de furnizare a informațiilor pentru toți cetățenii prin elaborarea și implementarea unui cadru legislativ și instituțional adecvat, prin crearea de conținut digital și modernizarea suportului tehnologic.

Pornind de la rolul primordial al culturii informaționale în dezvoltarea umană, Republica Moldova va implementa în mod prioritar tehnologiile informaționale și de comunicații în sistemul educațional, va crea condiții ca orice persoană, indiferent de faptul dacă este elev, student sau a absolvit deja o instituție de învățământ, să aibă acces la programele de instruire în domeniul informaticii.

Drept bază conceptuală pentru elaborarea manualului au servit Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică” și Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale, adoptate prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 255 din 9 martie 2005.

1. Nivelul de pregătire electronică a Republicii Moldova

Cadrul legal și instituțional

Cadrul legislativ ce reglementează sectorul tehnologiilor informaționale și de comunicații (TIC) se referă la:

- principalele reguli și condiții de activitate în domeniul TIC în Republica Moldova;
- drepturile și obligațiile statului, ale persoanelor juridice și fizice în procesul creării, administrării, utilizării și întreținerii rețelelor de telecomunicații și sistemelor informaționale;
- principiile și măsurile de asigurare a libertății și protecției datelor în sistemele de comunicații;
- dreptul de acces la serviciile informaționale și de comunicații;
- modul și condițiile de eliberare, modificare, reînnoire, suspendare și retragere a licențelor, eliberarea copiilor și duplicatelor licențelor;
- modul de calculare și achitare de către titularii de licențe a plății de reglementare;
- reglementarea operatorilor prestatori de servicii publice, care au o situație dominantă pe piața acestor servicii;

- modul și procedura de examinare și soluționare a litigiilor dintre utilizatori și titularii de licențe din domeniu și a litigiilor dintre titularii de licențe din acest domeniu;
- relațiile care apar în legătură cu crearea și valorificarea operelor respective (drept de autor);
- protecția juridică a invențiilor; raporturile aferente procesului de producere și difuzare a exemplarelor de opere (ex. programe de computer) și fonograme;
- infracțiuni în domeniul tehnologiilor informației;
- regulile de bază și condițiile de activitate în domeniul creării și dezvoltării infrastructurii informaționale naționale.

Principalele **acte juridice** care reglementează activitatea domeniului TIC sînt:

- Decretul Președintelui Republicii Moldova privind edificarea Societății informaționale în Republica Moldova nr. 1743/iii din 19 martie 2004;
- Legea telecomunicațiilor nr. 520- XIII din 07.07.95;
- Legea Republicii Moldova cu privire la informatică nr. 1069-XIV din 22.06.2000;
- Legea Republicii Moldova privind licențierea unor genuri de activitate nr. 451-XV din 30.07.2001;
- Legea Republicii Moldova cu privire la audiovizual nr. 603-XIII din 03.10.95;
- Legea Republicii Moldova cu privire la registre nr.1320-XIII din 25.09.97;
- Legea Republicii Moldova privind accesul la informație nr. 982-XIV din 11.05.2000;
- Legea Republicii Moldova cu privire la evaluarea conformității nr. 186-XV din 24.04.2003;
- Legea Republicii Moldova cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat nr. 467-XV din 21.11.2003;
- Legea Republicii Moldova cu privire la documentul electronic și semnătura digitală nr. 246-XV din 15.07.2004;
- Legea Republicii Moldova privind comerțul electronic nr. 284-XV din 22.07.2004.
- Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Politicii naționale în domeniul telecomunicațiilor nr. 975 din 13.09.2001;

- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova „Cu privire la aprobarea Politicii naționale privind edificarea societății informaționale” nr. 632 din 08 iunie 2004;
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale – „Moldova electronică” nr. 255 din 9 martie 2005.
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind mecanismul de realizare a Planului de acțiuni “Moldova electronică” nr. 27 din 06.01.2006;
- Ordinul Ministerului Transporturilor și Comunicațiilor privind aprobarea Strategiei Naționale în domeniul telecomunicațiilor nr.8 din 23.01.2001.

Menționăm că Guvernul Republicii Moldova a mai aprobat multe regulamente ale instituțiilor de stat în competența cărora intră implementarea politicilor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Cadrul instituțional al domeniului tehnologiei informației și comunicațiilor a început să fie creat odată cu obținerea independenței. La etapa actuală cadrul instituțional al sectorului TIC din Republica Moldova este format din următoarele organe ale administrației publice:

- Ministerul Dezvoltării Informaționale;
- Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică;
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului;
- Comisia de Stat pentru Frecvențe Radio;
- Inspectoratul de Stat al Comunicațiilor.

Ministerul Dezvoltării Informaționale este organul central de specialitate al administrației publice care exercită următoarele funcții:

- elaborarea și promovarea politicii de stat în domeniul informatizării, formării, păstrării și utilizării resurselor informaționale de stat, creării și implementării noilor tehnologii informaționale, complexelor tehnice de program, sistemelor și rețelelor informaționale;
- elaborarea bazei normative de drept în domeniul informatizării și efectuarea controlului de stat asupra respectării legislației ce se referă la activitatea sa;

- elaborarea și coordonarea realizării strategiilor de dezvoltare a spațiului informațional, programelor de stat, îndeplinirea planurilor și proiectelor în domeniul informatizării țării;
- coordonarea și dirijarea metodică a activității organelor administrației publice în domeniul creării spațiului informațional unic al Republicii Moldova;
- participarea la elaborarea politicii de stat în domeniul investițiilor și programelor investiționale de stat în domeniul informatizării;
- consolidarea mijloacelor bugetare, alocate din diverse mijloace pentru realizarea proiectelor ce țin de domeniul informatizării, în scopul folosirii lor raționale;
- proiectarea și elaborarea sistemelor informaționale automatizate;
- elaborarea concepției de formare și utilizare a resurselor informaționale de stat, crearea și exploatarea sistemelor informaționale departamentale și teritoriale ale organelor administrației publice, precum și direcțiilor prioritare în domeniul informatizării;
- formarea, ținerea, păstrarea și utilizarea Registrului de stat al populației, Registrului de stat al unităților de drept, Registrului de stat integrat “Cartela electronică-cifrată a Republicii Moldova”, Registrului de stat al transportului, Registrului de stat al conducătorilor auto și asigurarea funcționării altor registre departamentale în baza complexului tehnic de program al Departamentului;
- organizarea asigurării informaționale a organelor administrației publice, inclusiv crearea sistemului unic de circulație electronică a documentelor; analiza stării și tendinței de dezvoltare a piețelor naționale și internaționale de resurse și servicii informaționale, a mijloacelor de informatizare și elaborarea propunerilor de perfecționare a mecanismelor de ajustare a lor;
- organizarea colaborării și coordonării relațiilor științifico-tehnice în domeniul informatizării cu organizațiile internaționale și țările străine;
- proiectarea și asigurarea producerii exclusive a actelor de identitate de importanță statală, asigurarea protecției acestora cu aplicarea tehnologiilor avansate;
- licențierea, conform legislației în vigoare, a activității în

domeniul formării și utilizării resurselor informaționale de stat, crearea și implementarea noilor tehnologii, complexelor tehnice de program, sistemelor și rețelelor informaționale și mijloacelor de asigurare a funcționării lor, instruirea și ridicarea calificării conducătorilor auto;

- certificarea calității resurselor și serviciilor informaționale, sistemelor informaționale și mijloacelor de asigurare, mijloacelor de transport confecționate și reutilitate individual, în modul stabilit de lege; - contribuirea la formarea pieței de comerț electronice;
- determinarea unui sistem unic de codificare și clasificare pe teritoriul Republicii Moldova, ținerea băncii naționale de clasificatori și licențe;
- asigurarea protecției informației în sistemele informaționale ale Republicii Moldova ce țin de competența Ministerului;
- coordonarea activității de pregătire și ridicare a nivelului profesional al specialiștilor din sfera informatizării;
- asigurarea înregistrării populației Republicii Moldova;
- organizarea înregistrării de stat a întreprinderilor și organizațiilor ce activează pe teritoriul Republicii Moldova;
- asigurarea înregistrării oportune și integrale a actelor de stare civilă;
- organizarea identificării și evidenței mijloacelor de transport;
- asigurarea eliberării actelor de identitate, documentelor de înmatriculare a transportului, permiselor de conducere, precum și a adeverințelor despre înregistrarea actelor de stare civilă de către cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini și persoanele fără cetățenie;
- întocmirea, în modul stabilit, a materialelor în problemele ce țin de cetățenie.

Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică este autoritate publică centrală de reglementare a pieței serviciilor în domeniul telecomunicațiilor și informaticii, este independentă de operatorii și de producătorii din domeniul telecomunicațiilor și informaticii, precum și de Guvern (cu unele excepții).

Agenția își exercită atribuțiile de reglementare în scopul transunerii în viață a strategiei de dezvoltare a domeniului telecomunicațiilor și informaticii, asigurând serviciul universal, interoperabilitatea rețelelor și a serviciilor de telecomunicații și

informatică, protecția utilizatorilor și promovarea concurenței loiale în domeniu.

Principalele atribuții ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică sînt:

- asigurarea domeniului telecomunicațiilor și informaticii cu documente de reglementare și standarde tehnice în conformitate cu legislația în vigoare și cu strategia de dezvoltare a telecomunicațiilor;
- activitatea de acordare, suspendare, retragere, prelungire a licențelor și autorizațiilor în domeniul respectiv etc.;
- controlul și contracararea acțiunilor îndreptate împotriva concurenței în domeniul respectiv;
- aprobarea tarifelor pentru serviciile publice de telecomunicații și informatice, în cazul cînd operatorul deține o poziție dominantă pe piața acestor servicii;
- reglementarea gestionării domeniului de nivel superior „.md”;
- stabilirea principiilor și regulilor de interconectare a rețelelor;
- asigurarea condițiilor egale de acces la rețelele de telecomunicații și informatică tuturor utilizatorilor, precum și garantarea accesului liber la transmiterea informațiilor prin rețelele publice de telecomunicații și informatică, indiferent de tipul proprietății lor;
- monitorizarea și controlul calității serviciilor de telecomunicații și informatice și a corespunderii lor condițiilor stipulate în licențe, prevederilor legale, actelor normative etc.;
- aplicarea sancțiunilor, inclusiv amenzilor, în chestiunile ce țin de competențele sale, în modul stabilit de lege.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului este autoritatea publică autonomă în domeniul radiodifuziunii și televiziunii din Republica Moldova care reglementează și coordonează activitatea companiilor, studiourilor, posturilor, organizațiilor și celorlalți agenți în domeniul audiovizualului.

Una din funcțiile principale ale Consiliului este eliberarea licențelor de emisie terestră și prin cablu pentru radio, televiziune, precum și pentru comunicarea audiovizuală distribuită prin cablu și a deciziilor de autorizare a noilor instituții ale audiovizualului. De asemenea, Consiliul exercită funcția de supraveghere a posturilor de radio și televiziune privind grila de programe, obligațiilor asumate de titularii licențelor de emisie, implicarea difuzorilor radio și TV în campania electorală.

Comisia de stat pentru frecvențe radio a Republicii Moldova este un organ permanent subordonat Guvernului Republicii Moldova, care elaborează și promovează politica de stat în domeniul repartizării și utilizării benzilor de frecvențe radio și pozițiilor orbitelor geostaționare.

Inspectoratul de Stat al Comunicațiilor este autoritatea de stat împuternicită să exercite pe teritoriul Republicii Moldova controlul asupra mijloacelor radioelectronice, ce emit unde electromagnetice și sînt preconizate pentru scopuri civile, precum și controlul prezenței mărcilor și certificatelor de conformitate a echipamentelor și cablurilor din domeniul telecomunicațiilor și informaticii. Acest organ efectuează planificarea, coordonarea, inclusiv la nivel internațional, gestionarea, monitorizarea frecvențelor radio, coordonarea instalării și monitorizarea pe teritoriul Republicii Moldova a echipamentelor, ce emit unde electromagnetice. Inspectoratul de Stat al Comunicațiilor este în drept să exercite, în limitele competenței sale, controlul respectării legislației în domeniul comunicațiilor, să aibă acces la documentația ce ține de activitatea în acest domeniu, în modul stabilit de legislație.

Indicele Pregătirii Electronice

Un instrument eficient de evaluare a gradului de pregătire electronică a Republicii Moldova pentru edificarea societății informaționale este metodologia *Harvard*, care este orientată la specificul țărilor în curs de dezvoltare, fiind utilizată pentru estimarea nivelului de pregătire electronică a mai multor țări din cadrul Comunității Statelor Independente și a Europei de Sud-Est. Metodologia *Harvard* se bazează pe analiza aspectelor sociale ale proceselor de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, fapt ce corespunde politicilor actuale și de perspectivă ale țării noastre în domeniul creșterii economice și eradicării sărăciei.

Conform metodologiei *Harvard*, modificate în corespundere cu specificul Republicii Moldova, realizările țării noastre în domeniul edificării societății informaționale pot fi exprimate numeric cu ajutorul *Indicelui Pregătirii Electronice (IPE)* care ia valori de la 1 (nivel scăzut de dezvoltare) la 4 (nivel înalt de dezvoltare). *IPE* evaluează realizările țării în cinci domenii ale dezvoltării digitale:

accesul la rețea – disponibilitatea, costul și calitatea rețelelor informaționale și de comunicații;

educația digitală – gradul de utilizare a tehnologiilor informaționale

și de comunicații în sistemul de învățământ, existența programelor de pregătire a forței de muncă pentru sectorul tehnologiilor informaționale și de comunicații;

societatea digitală – nivelul de utilizare de către cetățenii unei comunități a tehnologiilor informaționale și de comunicații la locul de muncă și acasă, existența de oportunități semnificative pentru cei care posedă abilități și cunoștințe în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;

economia digitală – nivelul de utilizare de către companiile private și administrația publică a tehnologiilor informaționale și de comunicații pentru a interacționa nu numai între ele, dar și cu publicul;

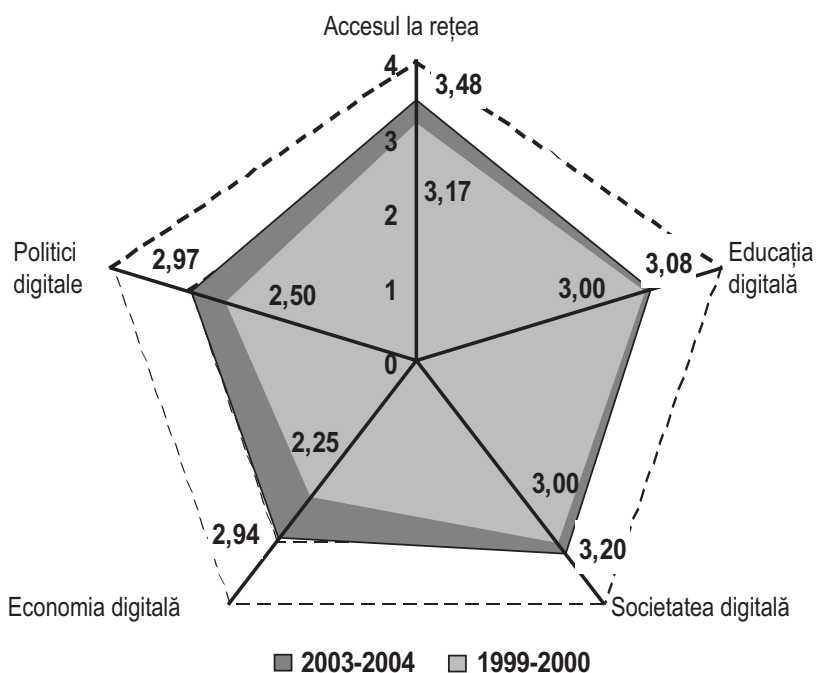
politici pentru integrarea digitală – influența benefică sau prohibitivă a cadrului legislativ asupra dezvoltării, implementării și utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Pentru fiecare din aceste domenii, în baza indicatorilor tehnico-economici și socio-demografici, se calculează câte un indice parțial, valorile cărui reprezintă realizările țării în domeniul respectiv (Fig. 1).

Pe parcursul anilor 1999-2004 *Indicele Pregătirii Electronice a Republicii Moldova* a crescut de la 2,78 la 3,13, fapt ce semnifică ameliorarea situației în elaborarea și implementarea politicilor publice de edificare a societății informaționale. Analiza indicilor parțiali pentru fiecare din cele cinci domenii (Fig. 1) conduce la următoarele concluzii:

- 1) politicile statului, chemate să accelereze creșterea gradului de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, deși au cunoscut o ameliorare considerabilă, mai rămân sub nivelul necesităților societății;
- 2) cea mai mare creștere s-a înregistrat în domeniul economic, însă, din punctul de vedere al pregătirii electronice, economia digitală rămâne semnificativ în urmă;
- 3) nivelul de utilizare de către cetățeni a tehnologiilor informaționale și de comunicații la locul de muncă și acasă este în creștere și, în ansamblu, corespunde necesităților actuale;
- 4) situația în domeniul educației digitale s-a schimbat nesemnificativ și necesită o atenție sporită din partea statului;
- 5) o creștere semnificativă s-a înregistrat în accesul la rețea, progresul fiind determinat, în linii mari, de inițiativa

Figura 1. Evaluarea gradului de pregătire electronică a Republicii Moldova

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, 2005.

întreprinderilor publice și private ce activează în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Indicele Accesului Digital

Fiind bazat pe estimări ce depind de contextul local, *Indicele Pregătirii Electronice* se utilizează mai puțin pentru comparații internaționale. Pentru astfel de comparații este destinat *Indicele Accesului Digital (IAD)*, care evaluează posibilitățile cetățenilor de a avea acces și a utiliza tehnologiile informaționale și comunicaționale. *IAD* evaluează realizările țării în baza a cinci factori, care descriu accesul populației la tehnologiile informaționale și de comunicare:

dezvoltarea infrastructurii, caracterizată prin numărul de telefoane fixe și mobile la 100 de locuitori;

disponibilitatea, exprimată prin ponderea costului mediu de acces la Internet (20 de ore pe lună) în venitul mediu lunar pe locuitor;

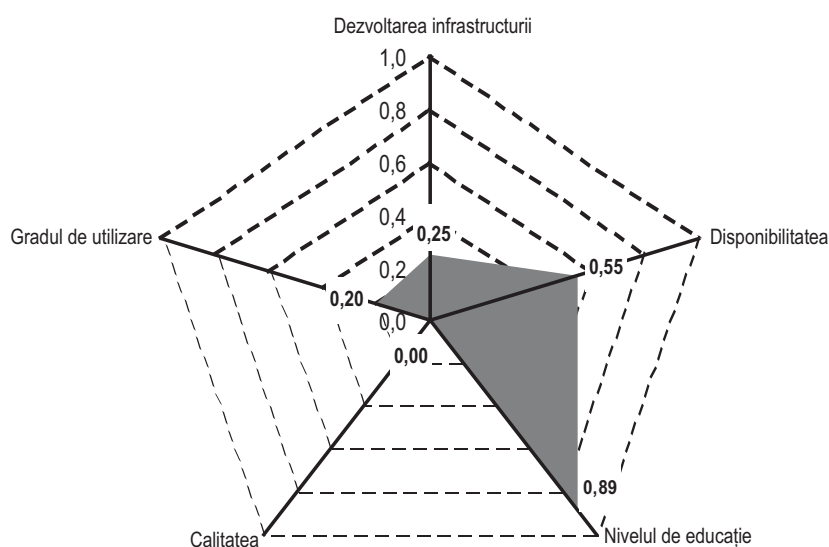
nivelul de educație al populației, caracterizată prin gradul de alfabetizare al populației adulte și rata brută de încadrare în toate nivelurile de învățământ;

calitatea, exprimată prin numărul de abonați prin tehnologii de bandă largă la 100 de locuitori și capacitatea de trafic internațional Internet pe locuitor;

gradul de utilizare, exprimat prin numărul de utilizatori Internet la 100 de locuitori.

Valorile indicilor parțiali, calculați pentru fiecare din acești factori (Fig. 2), demonstrează că cauzele principale care împiedică accesul populației la facilitățile oferite de tehnologiile informaționale și comunicaționale sînt calitatea joasă a conexiunilor, costurile înalte ale Internetului și deficiențele infrastructurii.

Figura 2. **Componentele Indicelui de Acces Digital al Republicii Moldova (anul 2003)**

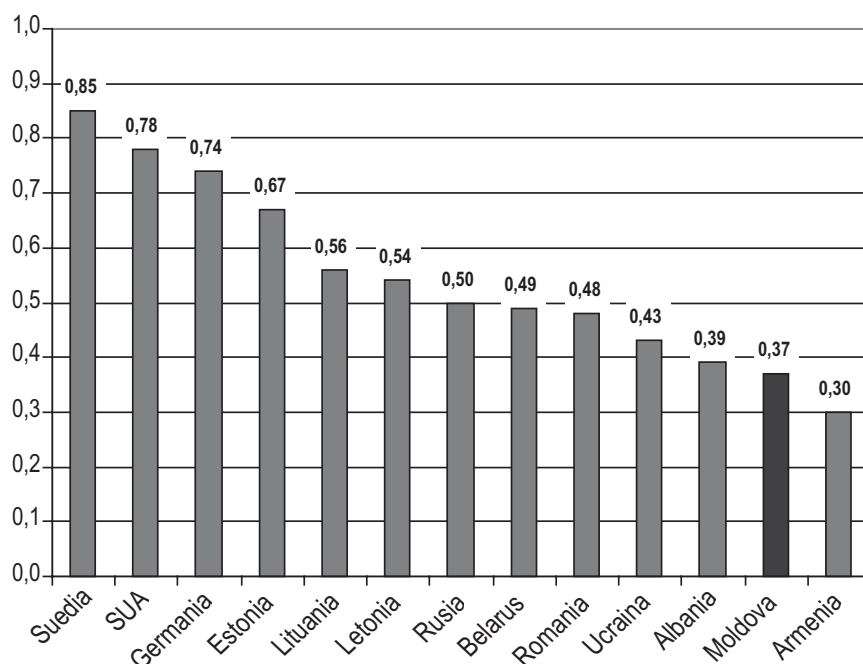

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, 2005.

Conform valorii *Indicelui de Acces Digital*, calculate pentru anul 2002, Republica Moldova (0,37) este considerată o țară cu nivel mediu de acces digital, fiind plasată în lista celor 178 de țări pe locul 114, între Swaziland și Mongolia. Cu toate că se află în aceeași grupă cu Republica Moldova, țările vecine au *IAD* mai înalt:

România – 0,48, iar Ucraina – 0,43. În pofida faptului că în anul 2003 Republica Moldova a înregistrat o creștere a *IAD*, această creștere a fost nesemnificativă, valoarea *IAD* (0,38) rămânând una din cele mai mici între țările europene (*Fig. 3*).

Figura 3. Valorile Indicelui de Acces Digital pentru Republica Moldova și alte țări (anul 2002)

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, 2005.

Indicele de infostare

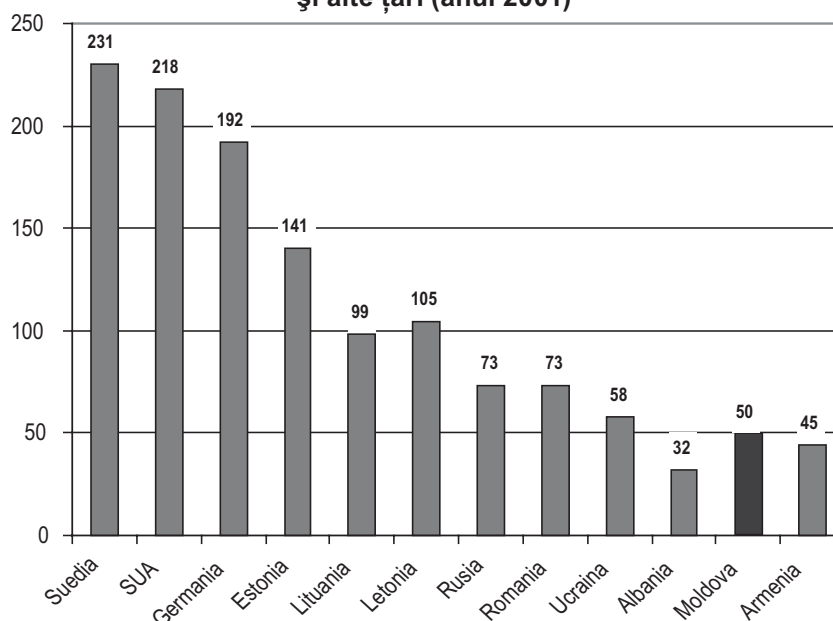
Pentru estimarea nivelului și a evoluției proceselor de dezvoltare a diferitor sectoare ale tehnologiilor informaționale și comunicaționale se utilizează *Indicele de Infostare (IIS)*, care reprezintă prin valori sintetice următoarele aspecte ale domeniului în studiu:

- capacitatea rețelelor și gradul de penetrare a acestora;*
- nivelul de educație a populației;*
- intensitatea utilizării mijloacelor de comunicații.*

Conform valorilor *Indicelui de Infostare* din anul 2001, Republica Moldova s-a clasat pe locul 84, ocupînd penultimul loc în Europa, devansînd-o doar pe Albania. Accentuăm, că în cazul Republicii

Moldova valorile *Indicelui de Infostare* sînt cu mult mai mici decît cele medii pe plan global (*Fig. 4*), fapt ce presupune intervenții energice, în primul rînd, în dezvoltarea infrastructurii societății informaționale.

Figura 4. Valorile Indicelui de Infostare pentru Republica Moldova și alte țări (anul 2001)

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, 2005.

Setul de indicatori eEurope

Un alt instrument relevant de evaluare a gradului de pregătire electronică îl reprezintă setul de indicatori *eEurope*, utilizat pe larg în țările comunității europene. Acești indicatori sînt grupați pe categorii după cum urmează:

INDICATORI INTERNET

Access și utilizarea Internetului în societate

1. Procentul persoanelor, care au acces la Internet la domiciliu.
2. Procentul persoanelor cu acces regulat la Internet, total și dezagregat pe categorii de vîrstă, sex, studii, mediu de reședință și domeniul de activitate.

Acces și utilizarea TIC în business

3. Procentul persoanelor din companii, care folosesc computere conectate la Internet în activitatea lor, dezagregat pe categorii de întreprinderi și domenii de activitate.

Costul accesului la Internet

4. Prețurile accesului la Internet, dezagregat pe mediul de reședință și tehnologiile utilizate.

SERVICIILE PUBLICE MODERNE ON-LINE

E-guvernarea

5. Numărul de servicii publice de bază accesibile total on-line.

E-educația

6. Numărul de elevi per computer cu acces Internet (doar PC pentru procesul de studii au fost incluse), dezagregat pe tipuri de instituții de învățământ și amplasarea geografică a acestora.
7. Numărul de elevi/studenti la un computer, dezagregat pe tipuri de instituții de învățământ și amplasarea geografică a acestora.
8. Numărul de elevi/studenti la un computer conectat la Internet, dezagregat pe tipuri de instituții de învățământ și amplasarea geografică a acestora.

E-sănătatea

9. Procentul cetățenilor (peste 16 ani), care folosesc Internetul pentru căutarea informațiilor de sănătate.
10. Procentul general al medicilor care folosesc înregistrări electronice ale pacienților.
11. Procentul specialiștilor din domeniul sănătății și asistenței sociale care utilizează computerul la locul de muncă.

Mediul e-business

12. Achizițiile și vânzările on-line.
13. Procentul comerțului electronic în comerțul total.
14. Indicele de pregătire electronică a businessului.

SECURITATEA INFORMAȚIEI

15. Experiența utilizatorilor Internet în domeniul securității TIC.

16. Procentul utilizatorilor, care au probleme de securitate (virusi, hakeri).
17. Procentul întreprinderilor cu acces la Internet, care au probleme cu securitatea.

ACCES ÎN BANDĂ LARGĂ (BROADBAND)

18. Penetrarea Broadband.
19. Prezența accesului broadband (procentul de gospodării) pe tipuri de platforme.
20. Procentul companiilor cu acces în bandă largă la Internet.
21. Procentul gospodăriilor sau persoanelor fizice cu acces la Internet în bandă largă.
22. Procentul autorităților administrației publice cu acces în bandă largă.

Conform valorilor acestor indicatori, țara noastră are anumite realizări în domeniul e-Educației și e-Businessului, însă decalajul digital dintre localitățile urbane și rurale și capacitățile limitate ale infrastructurii reprezintă obstacole serioase în calea edificării societății informaționale.

2. Strategia Națională de edificare a societății informaționale

Scopul și obiectivele de bază ale Strategiei

Edificarea societății informaționale are drept scop asigurarea unei dezvoltări umane durabile, bazate pe dreptate socială și egalitate a șanselor, libertate, diversitate culturală, participare civică și progres științific prin implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în toate domeniile vieții sociale.

Obiectivele de bază ale Moldovei privind edificarea societății informaționale constau în:

- creșterea economică durabilă și reducerea sărăciei prin trecerea de la economia tradițională la o economie de tip nou, bazată pe dezvoltarea tehnologiilor informaționale și de comunicații, prin implementarea pe scară largă a acestor tehnologii în industrie, agricultură, transporturi, comerț și prestări servicii;
- realizarea dreptului fundamental al fiecărui cetățean de a comunica și de a fi informat prin garantarea accesului

- universal la resursele informaționale și de comunicații;
- consolidarea societății și extinderea practicilor democratice, eficientizarea procesului de guvernare, creșterea responsabilității guvernării față de cetățeni și a cetățeanului față de societate;
 - creșterea gradului de încredere a fiecărui cetățean și a societății în ansamblu în sistemele informatice prin asigurarea securității echipamentelor tehnice și a produselor program, protecției datelor personale, garantarea inviolabilității vieții private;
 - dezvoltarea unei societăți stabile și sigure prin utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în prevenirea și managementul crizelor, în protecția mediului, asigurarea securității cetățenilor și a statului;
 - dezvoltarea culturii informaționale prin crearea condițiilor ca orice persoană, indiferent de gen, apartenența etnică și limba vorbită, convingerile religioase și statutul social, să aibă acces la programele de instruire în domeniul informaticii;
 - integrarea în spațiul informațional regional și internațional.

Realizarea obiectivelor de bază ale prezentei Strategii necesită intervenții majore în următoarele domenii:

cadrul legislativ-normativ, care trebuie racordat la cerințele sociale, realizările progresului științific și necesitățile de dezvoltare ale tehnologiilor informaționale și de comunicații;

autoritățile administrației publice centrale și locale, activitatea cărora trebuie revăzută conform cerințelor societății informaționale;

știința teoretică și aplicativă, misiunea de bază a căreia constă în acumularea de noi cunoștințe și implementarea inovațiilor;

sistemul educațional, sarcina căruia constă în promovarea culturii informaționale și pregătirea cetățenilor pentru a beneficia în volum deplin de oportunitățile oferite de societatea informațională;

industria de produse și sectorul de prestări servicii informatice și de comunicații, potențialul cărora încă nu este valorificat în deplină măsură;

infrastructura informațională, care trebuie extinsă și modernizată în scopul reducerii decalajului față de țările vest-europene.

Obiectivul strategic: Republica Moldova va deveni un membru activ și competitiv al noii economii bazate pe cunoștințe, fapt ce va

asigura calea democratică spre dezvoltare și prosperitate economică. Pentru a realiza acest obiectiv strategic, Guvernul Republicii Moldova își asumă rolul de conducere în crearea condițiilor necesare, ce vor favoriza apariția unei societăți informaționale naționale, care se va integra în totalitate în Societatea Informațională Europeană.

Principiile de bază ale Strategiei

La edificarea societății informaționale se vor respecta următoarele principii formulate la nivel național:

egalitate – indiferent de poziția în societate și tipul de proprietate, interesele tuturor participanților sînt considerate egale, respectîndu-se principiul echității sociale;

protecție și securitate – respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor prin metode, chemate să specifice regulile de utilizare a informațiilor și să garanteze respectarea acestor reguli, fapt ce va garanta că toate informațiile de interes public și privat sînt accesate în conformitate cu specificațiile lor de securitate;

transparență și deschidere – toate activitățile legate de implementarea prezentei Strategii se vor desfășura deschis, fiind discutate în mod public, folosindu-se în acest scop toate mijloacele posibile, iar ideile și propunerile tuturor părților, în măsura posibilităților, vor fi auzite și luate în considerare. Tendința de deschidere este considerată ca un pas important în vederea sporirii eficienței parteneriatului Guvern – societatea civilă și va fi susținută prin fapte reale, care vor confirma influența doleanțelor și propunerilor formulate de cetățeni asupra deciziilor care le influențează viața;

accesibilitate – atunci cînd este vorba de drepturile fundamentale ale persoanei, fiecare cetățean este în drept să ceară și trebuie să fie sigur că îi vor fi puse la dispoziție informațiile de interes public ale instituțiilor statului, organizațiilor neguvernamentale, structurilor private și de altă natură. Punerea la dispoziția fiecărui membru al societății a informațiilor guvernamentale sau altui tip de informații de interes comun și posibilitatea discutării deschise a problemelor vitale ale cetățenilor sînt considerate drept sferă de deservire socială, iar controlul și managementul acestei sfere nu poate fi monopolul unor instituții publice sau private;

orientare socială – acțiunile principale în cadrul implementării Strategiei vor lua în considerare protecția intereselor sociale ale cetățenilor. Indiferent de nivelul de accesare, autoritățile administrației publice vor pune la dispoziția cetățenilor și altor membri ai societății două tipuri de informații:

informații necesare pentru sporirea calității vieții membrilor societății, acestea fiind prestate liber și fără plată;

informații pentru asigurarea necesităților specifice ale unor cetățeni sau organizații, care pot fi puse la dispoziție contra plată;

aspectul național – dezvoltarea resurselor informaționale naționale, crearea industriei tehnologiilor informaționale și de comunicații autohtone, digitalizarea tezaurului științific și cultural, crearea conținutului Internet național;

cooperare internațională – consolidarea cadrului juridic bilateral și multilateral în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații, susținerea proiectelor internaționale privind dezvoltarea acestor tehnologii, modalitatea implementării Strategiei fiind coordonată cu dezvoltarea societății informaționale la nivel global;

bază legislativă adecvată – crearea unui cadru legal, coordonat cu Aquis-ul comunitar european, fapt ce va asigura condiții egale de existență și dezvoltare tuturor subiecților pe piața tehnologiilor informaționale și de comunicații, indiferent de afilierea politică, amplasarea geografică, statutul economic și social;

prioritatea reglementării legislative – în procesul edificării societății informaționale metodele bazate pe reglementări legislative vor avea prioritate față de soluțiile de ordin economic și administrativ;

caracterul sistemic – abordarea sistemică a proceselor de dezvoltare și de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, coordonarea și sincronizarea lor cu strategiile de dezvoltare din alte domenii;

gradualitatea implementării – având în vedere dezvoltarea rapidă a tehnologiilor informaționale și de comunicații, în scopul utilizării cât mai eficiente a resurselor disponibile, implementarea activităților preconizate în prezenta Strategie se va efectua gradual, pe etape. Programele și proiectele vor fi elaborate și implementate luând în considerare prioritățile, constrângerile financiare și posibilitatea obținerii rezultatelor maxime în timp minim;

primatul culturii informaționale – cunoștințele și abilitățile din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații trebuie să devină familiare tuturor membrilor societății, asigurându-se astfel susținerea cetățenilor și valorificarea oportunităților oferite de societatea informațională;

principiul “primei persoane” – conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, instituțiilor și întreprinderilor vor fi interesați și obligați să dirijeze personal și nemijlocit procesul

de implementarea prezentei Strategii și să controleze direct acest proces;

prioritatea producătorului – în condiții egale prioritate are producătorul local de produse informaționale și de comunicații, serviciile prestate de aceștia;

fezabilitatea economică - posibilitatea de a realiza un proiect de investiție eficient prin compararea tuturor cheltuielilor cu veniturile viitoare;

corelarea cu programele naționale - obiectivele Strategiei sînt sincronizate cu Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS) și Programul Național "Satul Moldovenesc".

Direcțiile principale ale Strategiei

Strategia stabilește următoarele direcții prioritare de **ordin economic**:

- creșterea competitivității agenților economici și crearea de noi locuri de muncă prin valorificarea oportunităților oferite de noile tehnologii informaționale și de comunicații în dezvoltarea comerțului electronic, modernizarea managementului afacerilor, finanțelor și a resurselor umane, promovarea de noi produse și servicii;
- atingerea gradului de dezvoltare a infrastructurii societății informaționale ce asigură accesul nediscriminatoriu la resursele informaționale a tuturor categoriilor de solicitanți prin crearea condițiilor de implementare graduală a tehnologiilor de ultimă oră;

De asemenea, Strategia stabilește următoarele direcții prioritare de **ordin social**:

- consolidarea democrației și a instituțiilor statului de drept prin participarea activă a cetățenilor la viața politică, facilitarea accesului nediscriminatoriu la informația publică;
- instituționalizarea metodelor și tehnicilor oferite de tehnologiile informaționale și de comunicații în tot sistemul educațional, pentru ca el să ofere acces la instruire continuă;
- crearea spațiului informațional cultural, protejarea și valorificarea patrimoniului național și asigurarea accesului liber la valorile culturale naționale și universale pentru toți membrii societății prin implementarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații;
- extinderea accesului la serviciile medicale și ameliorarea

calității acestora prin implementarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații în toate sectoarele sistemului de ocrotire a sănătății: asistența medicală primară, specializată și de urgență, prevenirea și profilaxia maladiilor, educația sanitară și pregătirea cadrelor medicale, managementul sanitar.

Infrastructura societății informaționale

Obiectivul general

- Atingerea gradului de dezvoltare a infrastructurii societății informaționale ce asigură accesul nediscriminatoriu la resursele informaționale a tuturor categoriilor de solicitanți.

Obiective specifice:

- dezvoltarea cadrului legislativ-normativ și racordarea lui la rigorile Uniunii Europene;
- ameliorarea sistemului de reglementare în industria și serviciile comunicațiilor electronice;
- dezvoltarea pieței și stimularea competiției pe piața serviciilor informaționale, în special în domeniul comunicațiilor electronice;
- dezvoltarea și extinderea infrastructurii de comunicații electronice, majorarea capacităților de conectivitate externă și internă;
- implementarea pe scară largă a tehnologiilor moderne de comunicații multiservice și broadband (*tehnologiile 3G, UMTS, WiFi, ISDN, IPv6*);
- implementarea serviciului de acces universal în localitățile Moldovei;
- dezvoltarea industriei de conținut digital și de aplicații informatice.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ

Armonizarea cadrului legislativ și de reglementare se efectuează prin elaborarea:

- proiectului legii comunicațiilor electronice;
- proiectului legii de combatere a fraudei prin mijloace electronice.

Cadrul instituțional și de reglementare:

- ajustarea împuternicirilor organului central de specialitate

la cerințele și condițiile actuale de dezvoltare a societății informaționale;

- modificarea statutului Agenției Naționale pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică prin oferirea unei autonomii efective;
- implementarea mecanismului economiei de piață.

Sarcini pe termen scurt (până în anul 2007):

- privatizarea întreprinderilor de stat în domeniu (*Moldtelecom, Radiocom, MoldData etc.*);
- crearea condițiilor atractive pentru investitori în domeniu;
- adoptarea și promovarea legii comunicațiilor electronice în corespundere cu noul cadru reglementar al UE;
- elaborarea cadrului normativ pentru determinarea și monitorizarea calității serviciilor de comunicații și crearea centrelor de certificare;
- crearea fondului serviciului universal și lansarea serviciului universal (*la nivelul de acoperire de cel puțin 40% din localități*);
- crearea rețelei naționale transport date la capacitățile necesare, inclusiv atingerea indicilor medii europeni de dezvoltare în domeniu (*telefonie fixă - 28% din locuitori, telefonie mobilă - 30% din locuitori, Internet la domiciliu - 10% din gospodăria casnică*);
- implementarea în rețelele mobile GSM existente a serviciilor transport date prin comutația pachetelor (*tehnologiile GPRS, EDGE*);
- lansarea unui program internațional de televiziune a Moldovei în format digital, prin satelit.

Sarcini pe termen mediu (până în anul 2010):

- migrarea infrastructurii tehnologiilor informaționale și de comunicații de la comutația canalelor (*TDM - Time Domain Multiplexing*) la comutația pachetelor (*NGN – New Generation Network*), în bandă largă;
- atingerea indicilor medii europeni de dezvoltare în domeniu (*telefonie fixă - 35% din locuitori, telefonie mobilă - 45% din locuitori, Internet la domiciliu - 20% din gospodăria casnică, serviciu universal - 100% din localități*);
- lansarea programului național de televiziune a Moldovei în regim digital terestru.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- apropierea de nivelul de dezvoltare și racordarea la rigorile Uniunii Europene în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Obstacole în dezvoltarea infrastructurii societății informaționale

Principalele obstacole care împiedică dezvoltarea infrastructurii societății informaționale sînt:

- cadrul instituțional nearmonizat, condițiile investiționale neatractive, legislația și reglementările neadecvate;
- ineficiența politicilor precedente de atragere a partenerilor și investitorilor strategici;
- nivelul redus al accesului la magistralele de comunicații și Internet, cauzat de ineficiența politicii de prețuri și a volumului mic de investiții în infrastructura de acces;
- decalajul de acces între categoriile de utilizatori rurali și cei urbani, dintre categoriile sociale, persoanele cu dizabilități, dintre nivelul tehnologic al infrastructurii și cerințele serviciilor noi în curs de apariție;
- remunerarea neadecvată a forței de muncă în domeniu și, drept consecință, exodul forței de muncă înalt calificate;
- nivelul înalt al pirateriei în domeniul produselor program, lacune în procesul de implementare a legislației privind respectarea dreptului de autor în domeniul tehnologiei informaționale.

Factorii ce favorizează dezvoltarea infrastructurii societății informaționale

Factorii principali ce favorizează dezvoltarea infrastructurii societății informaționale sînt:

- liberalizarea pieței de telecomunicații și voința politică a factorilor de decizie;
- creșterea rapidă a cererii de produse și servicii în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- dinamica pozitivă a principalilor indici de dezvoltare, poziția geografică favorabilă, potențialul intelectual ridicat al Moldovei;
- oportunități de a obține de la donatorii externi fonduri destinate modernizării autorităților administrației publice centrale și locale, asigurării accesului cetățenilor la informația

publică, dezvoltarea mediului de afaceri și creșterea calității vieții prin implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații;

- oportunități oferite de preluarea experienței și dezvoltarea infrastructurii societății informaționale în contextul programelor Uniunii Europene, politicilor și planurilor de acțiune e-Europe 2002, e-Europe+ și e-Europe2005.

Guvernarea și democrația electronică

Obiectivul general

- Consolidarea democrației și a instituțiilor statului de drept prin participarea activă a cetățenilor la viața politică, facilitarea accesului nediscriminatoriu la informația publică, îmbunătățirea calității serviciilor publice.

Obiective specifice:

- asigurarea transparenței activității autorităților administrației publice și participarea cetățenilor la viața politică prin intermediul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- asigurarea accesului nediscriminatoriu la informația publică și respectarea principiilor confidențialității datelor personale;
- oferirea de servicii publice în format electronic pentru cetățeni și mediul de afaceri;
- reingineria autorităților administrației publice pentru alinierea la cerințele guvernării electronice;
- crearea sistemelor și aplicațiilor informatice menite să susțină procesele de reformă politică, socială și economică din țară;
- dezvoltarea pieței forței de muncă prin asigurarea accesului liber a populației și a agenților economici la informația în domeniu;
- dezvoltarea infrastructurii informaționale destinate implementării guvernării electronice;
- creșterea nivelului de pregătire în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații a angajaților publici;
- dezvoltarea cadrului legislativ destinat implementării democrației electronice;
- asigurarea accesului organelor abilitate cu alcătuirea listelor de alegători la datele care dovedesc dreptul de vot în secția de votare respectivă;
- adoptarea prin intermediul consultanței on-line a unor decizii politice mai eficiente;

- elaborarea, testarea și implementarea votării electronice și asigurarea exercitării acestui drept pentru cetățenii aflați în afara țării;
- stabilirea unui parteneriat durabil între societatea civilă și autoritățile administrației publice în domeniul edificării societății informaționale.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ

Pentru a maximiza beneficiile sociale și economice ale societății informaționale, statul va crea un mediu de încredere transparent și un cadru legal și de reglementare nediscriminatoriu, care va încuraja inovația tehnologică, competența și competiția.

Armonizarea și dezvoltarea cadrului legislativ și normativ cu Aquis-ul comunitar privind normele și procedurile care vor asigura desfășurarea în bune condiții a accesului la informații și serviciile publice electronice se vor realiza prin elaborarea și/sau actualizarea legilor referitoare la:

- arhivarea electronică a documentelor;
- protecția datelor cu caracter personal;
- concesionarea organizării și accesării bazelor de date publice;
- obligativitatea respectării cadrului tehnologic adoptat;
- achizițiile publice electronice;
- combaterea fraudelor electronice și accesului neautorizat la informațiile electronice;
- accesul la informație;
- drepturile și obligațiile cetățeanului în cadrul societății informaționale;
- controlul public asupra activității instituțiilor publice;
- consultanța *on-line*;
- votarea electronică și alcătuirea listelor de alegători în baza registrului de stat al populației.

Cadrul tehnologic

- continuarea și accelerarea activităților de creare a resurselor informaționale de interes general: nomenclatoare, registre generale, bănci de date de interes public etc.;
- implementarea specificațiilor semnăturii electronice a documentelor;

- stabilirea standardelor de interconectare a sistemelor;
- standardizarea formatului mesajelor folosite pentru comunicația cu portalul de acces la serviciile de guvernare electronică;
- implementarea protocolului pentru transmiterea documentelor la portalul de acces la serviciile de guvernare electronică;
- elaborarea, adoptarea și recomandarea pentru utilizare a ghidurilor unificate pentru uniformizarea modului de accesare Web.

Cadrul instituțional

La etapa actuală cadrul instituțional existent permite implementarea unor elemente ale guvernării electronice. Totodată, este necesară:

- ajustarea împuternicirilor organului central de specialitate la cerințele și condițiile actuale de dezvoltare ale societății informaționale;
- crearea unor subdiviziuni specializate în implementarea tehnologiilor informaționale la toate nivelurile autorităților administrației publice;
- eliminarea obstacolelor care împiedică accesul mediului de afaceri la cunoaștere și resurse;
- stabilirea cadrului instituțional pentru combaterea fraudelor electronice și accesului neautorizat la informațiile electronice;
- organizarea în cadrul autorităților administrației publice a serviciilor e-guvernării;
- organizarea centrelor de instruire a utilizatorilor sistemului de e-guvernare;
- crearea Centrului Informațional pe lângă Comisia Electorală Centrală;
- continuarea reformelor structurale în economie și autorităților administrației publice în scopul racordării structurii acestora la cerințele guvernării electronice.

Sarcini pe termen scurt (până în anul 2007):

- creșterea transparenței activității autorităților administrației publice și a gradului de participare a cetățenilor la viața politică prin intermediul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- elaborarea standardelor pentru aplicațiile de e-guvernare, elaborarea cadrului normativ necesar pentru implementarea acestor standarde;

- efectuarea de studii detaliate la nivelul instituțiilor publice în scopul determinării gradului de dezvoltare a aplicațiilor de e-guvernare și perspectivele dezvoltării acestora pe o bază standardizată națională;
- asigurarea accesului nediscriminatoriu la informația publică a tuturor categoriilor de utilizatori, inclusiv a celor cu dizabilități;
- elaborarea și implementarea Concepției sistemului național informațional al pieței de muncă;
- alocarea centralizată, mobilizarea resurselor sectorului privat și atragerea cofinanțării externe pentru crearea infrastructurii naționale a guvernării electronice;
- instruirea personalului instituțiilor publice în folosirea aplicațiilor de e-guvernare;
- implementarea serviciilor de bază din categoria Guvern-cetățean;
- elaborarea actelor normative referitoare la implementarea democrației electronice.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- crearea infrastructurii necesare pentru informatizarea completă a autorităților administrației publice;
- dezvoltarea de aplicații destinate managementului situației de salariat a angajatului din cadrul autorităților administrației publice;
- dezvoltarea și interconectarea sistemelor informatice ce vor asigura servicii electronice integrate, valoare adăugată și o unică autentificare la intrarea în sistem;
- crearea sistemelor și aplicațiilor informatice destinate susținerii proceselor de reformă politică, socială și economică din țară;
- implementarea în volum deplin a serviciilor electronice din categoriile Guvern-cetățean și Guvern-business;
- implementarea consultanței on-line.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- lichidarea inegalității digitale în domeniul guvernării electronice între toate categoriile de cetățeni, instituții publice și private;
- introducerea graduală a votării electronice și a votării prin Internet pentru cetățenii aflați peste hotarele țării.

Obstacole în dezvoltarea guvernării și democrației electronice:

- lipsa unei viziuni clare referitor la necesitatea reingineriei autorităților administrației publice în scopul trecerii ei la guvernarea electronică;
- lacunele cadrului legislativ-normativ în domeniu, în special a celui referitor la asigurarea accesului liber la resursele informaționale publice, protecția și confidențialitatea datelor personale;
- imperfecțiunile proceselor de elaborare a bugetelor autorităților administrației publice centrale și locale, absența de alocări bugetare, destinate implementării tehnologiilor informaționale și de comunicații în autoritățile administrației publice;
- inconsecvența și ineficiența politicilor de standardizare și monitorizare a resurselor informaționale publice;
- inegalitatea digitală între autoritățile administrației publice de diferite niveluri: localitățile urbane și cele rurale;
- ponderea redusă a mijloacelor materiale și financiare autohtone, comparativ cu cele provenite din donațiile externe, destinate dezvoltării resurselor informaționale ale societății civile;
- limitele cognitive, rezistența la schimbare, gândirea convențională, cultura organizațională neadecvată cerințelor societății informaționale.

Factorii ce favorizează dezvoltarea guvernării și democrației electronice:

- nivelul înalt de alfabetizare al populației, inclusiv cunoașterea mai multor limbi;
- existența unei infrastructuri de comunicații relativ bine dezvoltate;
- posibilitatea accesării Internetului din majoritatea localităților Moldovei;
- sistemul de învățământ secundar și superior avansat în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- creșterea gradului de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații de către funcționarii publici și de tot mai mulți cetățeni;
- conștientizarea necesității implementării guvernării

electronice de către factorii de decizie de nivel inferior și mediu și de categorii tot mai largi de populație;

- tendința de aliniere la standardele Uniunii Europene;
- capacitățile umane și instituționale suficient de dezvoltate ale societății civile, experiența acumulată în conlucrarea organizațiilor neguvernamentale și autoritățile administrației publice de toate nivelurile;
- potențialul semnificativ de monitorizare a politicilor publice de către societatea civilă;
- disponibilitatea organismelor internaționale de a susține eforturile de informatizare a autorităților administrației publice.

Economia electronică

Obiectivul general

- Creșterea competitivității agenților economici și crearea de noi locuri de muncă prin valorificarea oportunităților oferite de noile tehnologii informaționale și de comunicații în dezvoltarea comerțului electronic, modernizarea managementului afacerilor, finanțelor și a resurselor umane, promovarea de noi produse și servicii.

Obiective specifice:

- dezvoltarea industriei tehnologiilor informaționale și de comunicații ca una din ramurile strategice, prioritare pentru dezvoltarea economică a țării;
- formarea și consolidarea cadrului legislativ-normativ și de reglementări specifice domeniului tehnologiilor informaționale și de comunicații în scopul promovării economiei și comerțului electronic, armonizarea cadrului legislativ-normativ la cerințele internaționale, în special, ale Uniunii Europene;
- crearea și promovarea sistemelor naționale de plată electronică, care ar permite achitarea bunurilor și serviciilor prin Internet la costuri acceptabile;
- dezvoltarea platformelor Internet de comerț electronic de scară națională, integrarea acestora cu platformele internaționale de comerț electronic întru promovarea exporturilor de bunuri și servicii locale;
- utilizarea pe scară largă a comerțului electronic în achizițiile publice;
- sporirea gradului de pregătire a reprezentanților mediului

de afaceri și a instituțiilor publice în domeniul economiei electronice, promovarea avantajelor e-comerțului.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ:

- elaborarea mecanismelor de implementare a actelor normative, normelor metodologice și tehnice pentru aplicarea Legii privind documentul electronic și semnătura digitală și Legii privind comerțul electronic;
- modernizarea politicilor fiscale și perfecționarea legislației pentru susținerea dezvoltării sectorului tehnologiilor informaționale și de comunicații și e-comerțului;
- perfecționarea cadrului legislativ pentru combaterea fraudelor electronice și accesului neautorizat la informațiile electronice;
- perfecționarea și implementarea legislației privind protecția obiectelor proprietății intelectuale, în special a produselor program și a bazelor de date.

Cadrul instituțional:

- crearea centrelor de certificare a semnăturilor electronice în conformitate cu Legea privind documentul electronic și semnătura digitală;
- crearea Centrului de certificare a produselor program și mijloacelor electronice de cifrare a informației;
- facilitarea apariției furnizorilor independenți de servicii de plată electronică de tip Commerce Service Provider (CSP) sau Payment Service Provider (PSP), atragerea pe piața locală a companiilor internaționale cu renume în domeniu.

Sarcini pe termen scurt (pînă în anul 2007):

- elaborarea actelor normative, normelor metodologice și tehnice, crearea cadrului instituțional necesar pentru implementarea Legii privind documentul electronic și semnătura digitală și Legii privind comerțul electronic;
- elaborarea și implementarea la nivel național a sistemelor de plată electronică și on-line a bunurilor și serviciilor comandate prin Internet, dezvoltarea infrastructurii bancare respective;
- implementarea cardurilor bancare pentru plata electronică a salariilor funcționarilor publici și angajaților din sectorul privat, precum și încasarea electronică a impozitelor și taxelor;
- crearea Centrului/Laboratorului de certificare a produselor program și a mijloacelor electronice de cifrare a informației;

- elaborarea platformelor Internet de comerț electronic de scară națională pe ramuri țintă, integrarea acestora cu platformele internaționale de comerț electronic și utilizarea acestora pentru promovarea exporturilor de bunuri și servicii locale;
- crearea portalurilor guvernamentale Internet, specializate în efectuarea achizițiilor publice prin licitații electronice;
- mobilizarea opiniei publice și formarea încrederii cetățenilor în aplicarea comerțului electronic.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- extinderea și perfecționarea sistemului de plăți electronice (*e-cash, Internet-banking, smart-carduri*) în sistemul financiar-bancar;
- actualizarea cadrului legislativ-normativ și consolidarea capacităților instituționale destinate prevenirii și combaterii criminalității electronice;
- încurajarea investițiilor agenților economici în tehnologiile informaționale și de comunicații și extinderea comerțului electronic.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- lansarea și dezvoltarea economiei mobile, în cadrul căreia majoritatea tranzacțiilor se vor realiza cu ajutorul terminalelor electronice intelectuale mobile noi (de tip comunicatoare mobile, tehnologii PDA și PC), precum și cu ajutorul rețelelor mobile publice pentru acces la informație, management, procurarea serviciilor și mărfurilor, realizarea operațiunilor bancare.

Obstacole în dezvoltarea unei economii bazate pe aplicarea tehnologiilor informaționale:

- dotarea insuficientă a întreprinderilor cu computere, persistența modelelor învechite de computere, lipsa produselor program, adaptate la specificul mediului de afaceri din Moldova;
- costul ridicat al accesului la Internet, nivelul jos de penetrare a Internetului, în special, în orașele mici și localitățile rurale;
- întârzieri în elaborarea și implementarea cadrului legislativ și normativ adecvat, lipsa capacităților instituționale pentru certificarea echipamentelor și a produselor program;
- orientarea excesivă a mecanismelor de achitare a impozitelor și taxelor numai spre utilizarea purtătorilor tradiționali de

informație (documentele scrise și tipărite) și neadmiterea în aceste scopuri a purtătorilor electronici;

- nivelul redus de utilizare a mijloacelor electronice de plată, în special, a cardurilor bancare și lipsa inițiativelor de implementare a unor mijloace moderne, eficiente și securizate de plată, cum ar fi Internet-banking-ul, smart-cardurile, e-cashul ș.a.
- nivelul scăzut de instruire în domeniul e-economiei și de conștientizare a avantajelor acestor de către factorii de decizie din instituțiile publice, unitățile economice și a cetățenilor în ansamblu;
- restructurarea tardivă și ineficientă a întreprinderilor fostului complex militar, care formau baza tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- lipsa de investiții și nivelul redus al cooperării dintre agenții economici specializați în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații și companiile internaționale, lideri în domeniu.

Factorii ce favorizează dezvoltarea economiei bazate pe aplicarea tehnologiilor informaționale:

- ritmurile înalte de dezvoltare a infrastructurii informaționale și de comunicații;
- diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite de întreprinderile publice și cele private în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- nivelul relativ înalt de instruire al cadrelor din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- ritmurile înalte de creștere a ponderii întreprinderilor mici și mijlocii, fapt ce impune automatizarea operațiilor contabile, financiare și de management;
- stabilitatea sistemului financiar-bancar din Moldova și deschiderea acestuia către implementarea mijloacelor electronice de plată.

Educația electronică

Obiectivul general

- Instituționalizarea metodelor și tehnicilor oferite de TIC în tot sistemul educațional, pentru ca el să ofere acces la instruire continuă.

Obiective specifice:

- dezvoltarea cadrului legislativ-normativ cu privire la implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în sistemul educațional;
- asigurarea accesului tuturor elevilor din instituțiile de învățământ preuniversitar la mijloacele moderne oferite de TIC: computere personale, produse program pentru instruirea asistată de computer, resursele informaționale ale Internetului;
- reducerea graduală a “inegalității digitale” în accesul la tehnologiile informaționale și de comunicații între mediile de reședință urban-rural și tipurile de instituții de învățământ: primar, gimnazial, liceal, secundar profesional, mediu de specialitate și universitar;
- informatizarea managementului educațional la toate nivelurile sistemului de învățământ: primar, secundar general, secundar profesional, mediu de specialitate și superior;
- implementarea în instituțiile-pilot din învățământul universitar și cel mediu de specialitate a modulelor de instruire la distanță și a manualelor electronice;
- asigurarea condițiilor pentru ca fiecare absolvent al școlii profesionale, colegiului sau al instituției de învățământ superior să cunoască și să aplice tehnologiile informaționale și de comunicații în volumul prevăzut de ECDL (*European Computer Driving Licence* – Licența Europeană de Utilizare a Computerului);
- asigurarea condițiilor ca funcționarii publici din administrația publică centrală și locală să cunoască și să aplice tehnologiile informaționale și de comunicații în volumul prevăzut de ECDL.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ:

- actualizarea Legii învățământului prin introducerea titlului referitor la învățământul la distanță;
- elaborarea regulamentelor de organizare a proceselor de studii și de evaluare a cunoștințelor pentru instruirea asistată de computer și învățământul la distanță bazat pe utilizarea pe scară largă a tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- actualizarea nomenclatorului specialităților din învățământul superior în scopul extinderii și diversificării oportunităților

oferite de universități în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații și racordarea lui la cerințele procesului de la Bologna;

- actualizarea curriculumului și a standardelor educaționale “Informatica” pentru învățământul gimnazial și secundar general;
- elaborarea și implementarea curriculumului și a standardelor educaționale “Tehnologii informaționale” în aria curriculară “Tehnologii” din învățământul secundar general, secundar profesional și mediu de specialitate;
- elaborarea și implementarea curriculumului și a standardelor educaționale în domeniul pregătirii cadrelor didactice pentru predarea tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- actualizarea cadrului legislativ-normativ ce reglementează statutul funcționarului public în direcția implementării pe scară largă în autoritățile administrației publice centrale și locale a tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Cadrul instituțional:

- crearea în cadrul Ministerului Educației a Centrului național de tehnologii informaționale și de comunicații în educație, care va asigura coordonarea științifico-metodică, elaborarea și implementarea politicilor publice, pregătirea și perfecționarea cadrelor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații, în limitele rețelei instituționale existente;
- crearea în cadrul instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate, care nu dețin catedre de profil, a secțiilor metodice pentru instruirea asistată de computer și învățământul la distanță.

Asigurarea instituțiilor de învățământ cu materiale didactice:

- asigurarea instituțiilor de învățământ preuniversitar cu manuale și produse-program destinate predării disciplinelor obligatorii și a celor opționale din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- elaborarea și dotarea instituțiilor de învățământ cu ghiduri metodice și produse program destinate implementării instruirii asistate de computer și a învățământului la distanță.

Sarcini pe termen scurt (pînă în anul 2007):

- actualizarea cadrului legislativ-normativ și armonizarea cadrului instituțional;

- dotarea instituțiilor de învățământ cu computere;
- conectarea instituțiilor de învățământ la Internet;
- asigurarea instituțiilor de învățământ cu manuale și ghiduri metodice, conform prevederilor actelor normative în vigoare;
- implementarea proiectelor-pilot în domeniul instruirii asistate de computer și instruirii la distanță;
- crearea sistemului de management educațional;
- atingerea standardelor prevăzute de ECDL pentru toți absolvenții instituțiilor de învățământ secundar general, mediu de specialitate și superior.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- crearea infrastructurii necesare pentru instruirea asistată de computer și învățământul la distanță;
- implementarea metodelor de instruire asistată de computer și învățământul la distanță în licee, colegii și instituțiile de învățământ superior;
- crearea industriei de manuale electronice;
- atingerea standardelor prevăzute de ECDL pentru toți funcționarii publici.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- integrarea în spațiul educațional european și realizarea în volum deplin a standardelor de e-educație.

Obstacole în dezvoltarea educației electronice

Principalele obstacole care împiedică dezvoltarea educației electronice sînt:

- legislația și reglementările confuze, cadrul instituțional neharmonizat;
- dotarea insuficientă a instituțiilor de învățământ cu computere și infrastructură de comunicații slab dezvoltată;
- decalajul digital dintre instituțiile de învățământ din localitățile rurale și cele urbane, dintre instituțiile de învățământ secundar general, secundar profesional, mediu de specialitate și superioare;
- lipsa de cercetări științifice și de elaborări metodice în domeniul utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații în procesul instructiv;
- nivelul jos de pregătire a cadrelor didactice în utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în procesul de predare-învățare;

- lipsa produselor program destinate instruirii asistate de computer și a manualelor electronice;
- absența unui mecanism de motivare a cadrelor didactice pentru utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în practica pedagogică;
- nivelul insuficient de asigurare informațională a managementului educațional.

Factorii ce favorizează dezvoltarea educației electronice

Factorii principali ce favorizează dezvoltarea educației electronice sînt:

- popularitatea în creștere a computerelor, a Internetului și a produselor program în rîndul celor tineri;
- susținerea sectorului educațional din partea structurilor guvernamentale, sectorului privat și a donatorilor externi;
- cererea crescîndă pe piața muncii în specialiști de calificare înaltă în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- nivelul relativ înalt de salarizare a specialiștilor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații, în special, în sectorul privat;
- conștientizarea de către părinți și de comunitățile locale a necesității de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în procesul de studii.

Știința electronică

Obiectivul general

- Extinderea și aprofundarea cercetărilor fundamentale și aplicative în domeniul informaticii, ameliorarea condițiilor de desfășurare a activităților de cercetare-dezvoltare și sporirea eficienței acestora prin implementarea pe scară largă a tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Obiective specifice:

- crearea suportului științific necesar pentru elaborarea și implementarea politicilor publice de edificare a societății informaționale;
- informatizarea managementului științific, a proceselor de selectare a temelor de perspectivă, a metodelor de distribuire a mijloacelor financiare bazate pe rezultate;
- reducerea costurilor experimentelor științifice complexe prin aplicarea pe scară largă a computerelor și a tehnologiilor

informaționale, implementarea proiectării asistate de computer și prelucrării automatizate a datelor experimentale, a metodelor de simulare pe computer;

- asigurarea condițiilor pentru diseminarea cât mai rapidă a rezultatelor științifice și a informațiilor referitoare la rezultatele lucrărilor de cercetare-dezvoltare;
- garantarea accesului on-line la informația științifică pentru fiecare cercetător, instituție și colectiv științific de creație, indiferent de subordinea departamentală și amplasarea geografică;
- asigurarea economiei naționale cu cadre științifice de calificare înaltă în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- crearea condițiilor favorabile pentru investiții în cercetările tehnologiilor avansate în domeniul TIC, cu asigurarea din partea statului a posibilelor riscuri viitoare pentru proiectele create cu participarea cercetătorilor și proiectanților moldoveni.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ:

- actualizarea cadrului legislativ-normativ referitor la organizarea și dirijarea activităților de cercetare-dezvoltare în Moldova prin definirea explicită a rolului și a importanței tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- racordarea cadrului legislativ-normativ referitor la dreptul de autor și protecția proprietății intelectuale, în special, în domeniile ce țin de elaborarea produselor program, a bazelor de date și a publicațiilor electronice, la necesitățile actuale și de perspectivă ale unei societăți informaționale;
- actualizarea nomenclatorului specialităților științifice prin extinderea și diversificarea specializărilor din domeniul științei computerelor, informaticii, tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- elaborarea cadrului legislativ-normativ referitor la crearea și funcționarea bibliotecilor științifice on-line.

Cadrul instituțional:

- crearea în cadrul instituțiilor academice și a celor de ramură a consiliilor științifice, responsabile de coordonarea proceselor de elaborare și de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații;

- extinderea cu 50% către anul 2006 a capacităților Institutului de Matematică și Informatică a Academiei de Științe a Moldovei prin dezvoltarea unor noi direcții științifice fundamentale și aplicative orientate spre implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații, conform direcțiilor prioritare, stabilite de Parlament.

Asigurarea instituțiilor de cercetare-dezvoltare cu computere și mijloace de comunicație:

- dotarea către anul 2007 a tuturor instituțiilor de cercetare-dezvoltare cu tehnică performantă de calcul, asigurându-i fiecărui colaborator științific posibilitatea să utilizeze computerul personal cel puțin 50% din timpul de lucru;
- crearea către anul 2007 în cadrul tuturor instituțiilor de cercetare-dezvoltare a rețelelor Intranet și conectarea tuturor instituțiilor academice și a celor de subordonare ramurală la Internet prin canale de bandă largă;
- dotarea către anul 2007 a tuturor bibliotecilor științifice din cadrul instituțiilor de cercetare-dezvoltare cu computere și integrarea acestora în rețelele Intranet și Internet;
- elaborarea și implementarea produselor program destinate înființării către anul 2006 în cadrul Bibliotecii Academiei de Științe a Moldovei, a Institutului de Economie și Informație Tehnico-Științifică a Ministerului Economiei, Bibliotecii științifice republicane medicale a Ministerului Sănătății și a Bibliotecii Naționale a bibliotecilor on-line.

Asigurarea cu cadre științifice:

- consolidarea bazei tehnico-materiale și extinderea cu 50% către anul 2006 a capacităților de înmatriculare la studii postuniversitare aprofundate (*masterat*) și în doctoratură la specialitățile științifice ce asigură dezvoltarea tehnologiilor informaționale și de comunicație;
- integrarea cursurilor “Știința computerelor” și “Informatica” în programele de doctorat din domeniul științelor reale și a celor tehnice, iar a cursului “Tehnologii informaționale și de Comunicații” – în toate programele de doctorat din domeniul științelor socio-umane;
- extinderea capacităților și înființarea, în parteneriat cu instituțiile internaționale, recunoscute ca lideri în domeniu, de noi centre de pregătire și/sau de certificare a calificărilor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Mobilizarea opiniei publice:

- editarea de lucrări de popularizare a științei computerelor, informaticii, tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- pregătirea și punerea pe post a unor emisiuni radio și TV destinate conștientizării de către factorii de decizie și a cetățenilor de rînd a rolului tehnologiilor informaționale și de comunicații în accelerarea progresului tehnico-științific și dezvoltarea umană a țării.

Sarcini pe termen scurt (pînă în anul 2007):

- racordarea cadrului legislativ cu privire la cercetare-dezvoltare la necesitățile actuale și de perspectivă ale societății informaționale;
- dotarea instituțiilor de cercetare-dezvoltare cu tehnică performantă de calcul și conectarea lor la rețele locale și globale în baza tehnologiilor de bandă largă;
- modernizarea managementului științific prin valorificarea oportunităților oferite de tehnologiile informaționale și de comunicații.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- asigurarea economiei naționale cu cadre științifice de înaltă calificare în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- creșterea ponderii cercetărilor teoretice și aplicative în domeniul informaticii și științei computerelor;
- crearea bibliotecilor științifice on-line și a publicațiilor electronice.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- digitalizarea în volum deplin a patrimoniului științific al Moldovei, afirmarea tehnologiilor informaționale și de comunicații ca instrumente de cercetare și de dirijare a progresului științific.

Obstacole în dezvoltarea științei electronice

Principalele obstacole care împiedică dezvoltarea științei electronice sînt:

- cadrul legislativ și normativ nearmonizat cu necesitățile dezvoltării științei electronice;
- persistența metodelor tradiționale de management științific, bazat pe centralizarea excesivă și subestimarea metodelor de finanțare a cercetărilor în baza criteriilor de performanță;

- nesolicitarea potențialului științific existent și lipsa de interes din partea mai multor agenți economici de a investi pe termen lung în proiecte de cercetare-dezvoltare;
- dotarea insuficientă a instituțiilor de cercetare-dezvoltare cu instrumentariu științific modern.

Factorii ce favorizează dezvoltarea științei societății informaționale

Factorii principali ce favorizează dezvoltarea științei electronice sînt:

- adoptarea Codului cu privire la știință și inovare și reorganizarea în baza acestuia a întregului domeniu de cercetare-dezvoltare;
- creșterea preconizată a ponderii mijloacelor financiare, alocate din bugetul de stat pentru dezvoltarea științei;
- existența unui potențial științific competitiv la nivel internațional în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- receptivitatea colectivelor științifice la inovațiile din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- creșterea ponderii cercetărilor în domeniul informaticii și nivelul înalt de pregătire al infrastructurii informaționale de a implementa rezultatele acestor cercetări;
- experiența pozitivă acumulată de colectivele științifice în domeniul elaborării și implementării proiectelor internaționale din domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Cultura electronică

Obiectivul general

- Crearea spațiului informațional cultural, protejarea și valorificarea patrimoniului național și asigurarea accesului liber la valorile culturale naționale și universale pentru toți membrii societății prin implementarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații.

Obiective specifice:

- realizarea în volum deplin a drepturilor cetățenilor de acces la informații și cunoștințe prin intermediul noilor tehnologii informaționale, staționar și de la distanță, în sediul instituțiilor de cultură și de la domiciliu;
- informatizarea tuturor instituțiilor de cultură din Moldova și transformarea lor în „actori” importanți ai societății

informaționale, în centre atractive și utile pentru cetățenii fiecărei comunități;

- lichidarea inegalității digitale între instituțiile de cultură ale Moldovei;
- digitalizarea tezaurului audio-vizual național;
- facilitarea, îmbunătățirea calității și operativității accesului la informații și la serviciile prestate de către instituțiile culturale;
- asigurarea accesului liber a persoanelor din străinătate la valorile culturale ale Moldovei prin intermediul Internetului;
- sporirea gradului de pregătire a personalului din instituțiile de cultură în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ:

- modificarea cadrului legislativ existent (Legea culturii, Legea cu privire la biblioteci, Legea cu privire la activitatea editorială, Legea cu privire la ocrotirea monumentelor, Legea muzeelor, Legea teatrelor, circurilor și a organizațiilor concertistice) în scopul determinării statutului și rolului tehnologiilor informaționale și de comunicații în organizarea și funcționarea instituțiilor culturale;
- elaborarea legii și a actelor normative conexe referitoare la arhivarea digitală a colecțiilor bibliotecilor și arhivelor;
- elaborarea și implementarea actelor normative referitoare la prestarea serviciilor din domeniul culturii electronice.

Cadrul instituțional:

- crearea secției e-cultură în cadrul autorităților administrației publice centrale de specialitate, sarcina căreia va fi coordonarea la nivel național a proceselor de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în instituțiile culturale;
- crearea Centrului de digitalizare a patrimoniului cultural;
- crearea de centre multimedia în principalele instituții culturale ale țării cu extinderea lor ulterioară în toate localitățile Moldovei;
- crearea punctelor de acces public la Internet în toate bibliotecile publice.

Sarcini pe termen scurt (pînă în anul 2007):

- actualizarea cadrului legislativ în scopul implementării serviciilor de e-cultură;

- elaborarea și aprobarea programelor de informatizare a instituțiilor culturale de toate nivelele pentru crearea spațiului informațional cultural unic;
- elaborarea planului de acțiuni prioritare pentru protejarea patrimoniului cultural, digitalizarea valorilor culturale și asigurarea accesului la ele prin intermediul Internet;
- crearea Centrului de digitalizare a patrimoniului cultural;
- asigurarea accesului la Internet și la rețeaua națională Intranet pentru toate instituțiile de cultură din țară;
- crearea punctelor de acces public la Internet în toate bibliotecile publice;
- suportul, dezvoltarea și implementarea componentelor de bază ale proiectului SIBIMOL și extinderea lui în alte domenii ale culturii;
- dezvoltarea și implementarea programelor de educație și instruire, inclusiv la distanță, a specialiștilor din instituțiile culturale;
- crearea bazelor de date a patrimoniului cultural mobil și imobil;
- crearea Bibliotecii naționale digitale și extinderea ponderii serviciilor informaționale digitale, prestate populației.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- crearea spațiului informațional cultural integrat;
- crearea portalului electronic al comunităților culturale;
- crearea Centrului mobil de digitalizare a patrimoniului cultural.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- asigurarea accesului deplin al tuturor categoriilor sociale la serviciile de e-cultură prin informatizarea integrală a sistemului național de biblioteci, muzee, arhive, teatre, sistemului editorial poligrafic și a altor instituții de cultură și integrarea acestora în sistemele informaționale europene și globale din domeniu.

Obstacole în dezvoltarea culturii electronice:

- infrastructura informațională și de comunicații subdezvoltată a instituțiilor de cultură;
- lipsa de sinergie între programele culturale și cele de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- neadaptarea cadrului legislativ-normativ din domeniul culturii

la realizările noilor tehnologii informaționale și persistența metodelor depășite de management cultural;

- pregătirea insuficientă a personalului din instituțiile de cultură în domeniul utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- accesul scăzut al cetățenilor la valorile patrimoniului cultural prin intermediul mijloacelor oferite de noile tehnologii informaționale și de comunicații.

Factorii ce favorizează dezvoltarea culturii electronice:

- extinderea domeniilor de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în instituțiile culturale ale țării, creșterea cererii de servicii electronice din partea vizitatorilor acestor instituții;
- experiența pozitivă, acumulată în cadrul proiectelor de informatizare a sistemului bibliotecar din țară;
- implicarea instituțiilor culturale din Moldova în realizarea mai multor proiecte internaționale ce au drept scop utilizarea tehnologiilor digitale pentru protejarea și promovarea patrimoniului cultural;
- conștientizarea de către factorii de decizie a necesității implementării tehnologiilor informaționale și de comunicații în activitatea instituțiilor culturale, conservării patrimoniului cultural prin aplicarea mijloacelor digitale.

Sănătatea electronică

Obiectivul general

- Extinderea accesului la serviciile medicale și ameliorarea calității acestora prin implementarea noilor tehnologii informaționale și de comunicații în toate sectoarele sistemului de ocrotire a sănătății: asistența medicală primară, specializată și de urgență, prevenirea și profilaxia maladiilor, educația sanitară și pregătirea cadrelor medicale, managementul sanitar.

Obiective specifice:

- dezvoltarea cadrului legislativ-normativ referitor la implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în sistemul de ocrotire a sănătății și racordarea lui la cel european;
- implementarea Concepției Sistemului Informațional Medical Integrat pentru gestionarea fluxurilor informaționale

administrative și medicale și eficientizarea sistemului de management sanitar;

- implementarea serviciilor de telemedicină și apropierea serviciilor medicale de locul de trai al pacientului;
- facilitarea accesului pacienților și cetățenilor la informația despre sănătatea publică și sănătatea personală, creșterea gradului de participare a cetățenilor la procesul de luare a deciziilor;
- sporirea gradului de pregătire a personalului din sistemul de ocrotire a sănătății în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Domenii de intervenție

Cadrul legislativ-normativ:

- elaborarea și implementarea Legii privind drepturile pacientului;
- elaborarea și implementarea Legii privind drepturile și responsabilitățile medicului;
- elaborarea cadrului legislativ-normativ referitor la implementarea serviciilor de e-sănătate.

Cadrul instituțional:

- reconceptualizarea managementului medical și reformarea subdiviziunilor respective;
- crearea în cadrul Ministerului Sănătății a Centrului de e-medicină;
- implementarea Sistemului Informațional Medical Integrat.

Sarcini pe termen scurt (până în anul 2007):

- dezvoltarea cadrului legislativ referitor la implementarea serviciilor de e-sănătate;
- elaborarea și implementarea legii privind drepturile pacientului și legii privind drepturile și responsabilitățile medicilor;
- dotarea instituțiilor medicale cu computere și conectarea acestora la rețelele departamentale și globale;
- dezvoltarea și implementarea componentelor de bază ale Sistemului Informațional Medical Integrat;
- crearea centrului de e-sănătate;
- elaborarea și implementarea standardelor de conexiune a rețelelor pentru transmiterea datelor și documentelor electronice medicale;
- elaborarea și implementarea formularelor documentelor electronice medicale, crearea produselor program destinate gestionării bazelor respective de date;
- implementarea cardurilor unice de identificare a beneficiarilor

- sistemului de asigurări obligatorii de asistență medicală;
- elaborarea conceptului și implementarea proiectelor-pilot în domeniul e-medicinii: diagnosticul și consultația la distanță, telemonitorizarea;
- instruirea a cel puțin 30% din personalul medical în utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- implementarea educației medicale postuniversitare la distanță, bazate pe utilizarea Internetului și a videoconferințelor;
- elaborarea paginilor Web a instituțiilor medicale și a organizațiilor neguvernamentale din domeniu;
- organizarea serviciilor electronice de referință pentru satisfacerea cerințelor informaționale a populației.

Sarcini pe termen mediu (pînă în anul 2010):

- realizarea în volum deplin a Concepției Sistemului Informațional Medical Integrat;
- conectarea tuturor instituțiilor medicale la rețelele departamentale și globale;
- implementarea în volum complet a cardurilor unice de identificare a beneficiarilor sistemului de asigurări obligatorii de asistență medicală;
- dezvoltarea serviciilor de diagnostic și consultație la distanță;
- crearea și dezvoltarea sistemului de servicii de telemonitorizare;
- instruirea întregului personal medical în utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- asigurarea posibilităților ca toți medicii să poată beneficia de cursuri de perfecționare la distanță;
- implementarea proiectelor-pilot destinate dezvoltării serviciilor medicale la distanță.

Sarcină de perspectivă, după anul 2010:

- aderarea la zona europeană de e-sănătate prin implementarea în volum deplin a standardelor internaționale și asigurarea mobilității pacienților și a specialiștilor în medicină.

Obstacole în dezvoltarea e-sănătății:

- dotarea insuficientă a instituțiilor medicale cu computere, capacitatea insuficientă a rețelelor Intranet și a canalelor de acces la Internet;
- nivelul insuficient de instruire a angajaților din sectorul de ocrotire a sănătății și a pacienților în domeniul utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicații;

- imperfecțiunile cadrului legislativ-normativ, orientarea acestuia către utilizarea în calitate de purtători de informație doar a documentelor scrise;
- persistența mecanismelor depășite de management sanitar, disproporții în alocarea mijloacelor materiale și financiare diferitelor categorii de instituții medicale.

Factorii ce favorizează dezvoltarea e-sănătății:

- consolidarea bazei materiale și financiare a sistemului de ocrotire a sănătății în urma implementării asigurărilor obligatorii de asistență medicală;
- necesitatea ameliorării calității serviciilor medicale, oferite tuturor categoriilor de populație, în special a celor cu venituri mici și din localitățile rurale;
- computerizarea crescîndă a aparatajului medical, încorporarea computerelor în sisteme complexe de diagnosticare și tratament;
- restructurarea managementului sanitar și necesitatea folosirii cît mai eficiente a resurselor alocate sistemului de ocrotire a sănătății.

Societatea informațională și Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului

Prioritățile și obiectivele pe termen mediu și lung ale Strategiei de edificare a societății informaționale sînt indispensabil legate de realizarea în Republica Moldova a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Astfel, edificarea societății informaționale este inclusă ca una din sarcinile principale ale Obiectivului 8 “Crearea societății globale pentru dezvoltare”, principalii indicatori de monitorizare fiind:

- numărul de linii telefonice fixe și abonați la rețelele celulare la 100 de locuitori;
- numărul de calculatoare personale la 100 de locuitori;
- numărul de utilizatori Internet la 100 de locuitori.

Se preconizează, ca pînă în anul 2015 numărul de abonați la telefonia fixă și mobilă va crește cel puțin de două ori (*Fig. 5*). Pînă la sfîrșitul anului 2006 rata de penetrare a telefoniei fixe va atinge valoarea de 25,0, iar în anii 2005–2007 în zonele rurale vor fi construite circa 151 de mii de linii telefonice.

În scopul asigurării accesului populației la întreaga gamă de servicii oferite de dezvoltarea tehnologiilor informaționale, se

preconizează creșterea numărului de calculatoare personale (Fig. 6) și al utilizatorilor Internet (Fig. 7) cu o rată de cel puțin 15% anual.

Din analiza datelor statistice prezentate în fig. 5, 6 și 7 se observă că principalii indicatori ce caracterizează implementarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale în țara noastră au un ritm de creștere mai înalt decât cel preconizat. Acest fapt ne permite să afirmăm că realizarea obiectivului de dezvoltare a mileniului în domeniul edificării societății informaționale va fi atins mai înainte de anul 2015.

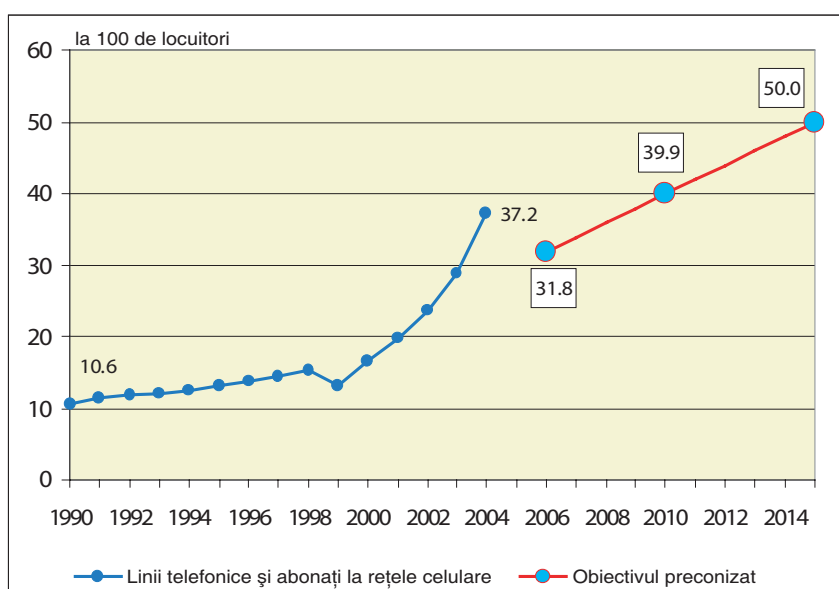

Figura 5. **Numărul de linii telefonice fixe și abonați la rețelele celulare**

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă dublarea numărului de abonați la telefonia fixă și mobilă între anii 2002 și 2015.

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale "Moldova Electronică"; Anii 2003 și 2004 – Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor ANRTI.

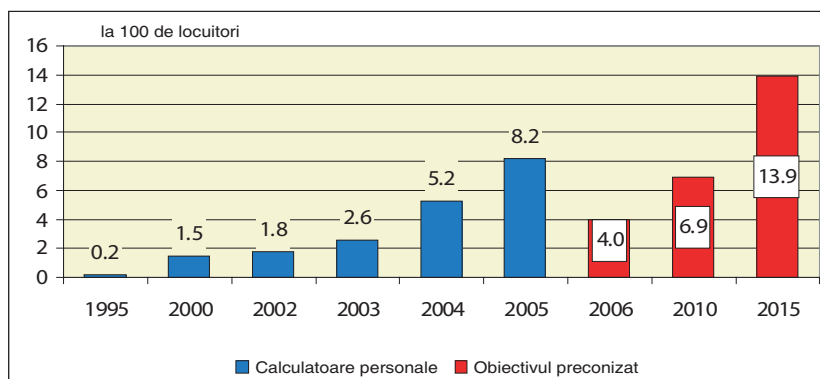

Figura 6. Evoluția numărului de calculatoare personale

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale “Moldova electronică”; Anii 2004 și 2005 – Calculele Institutului de Politici Publice.

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă creșterea numărului de calculatoare personale cu o rată de cel puțin 15% anual.

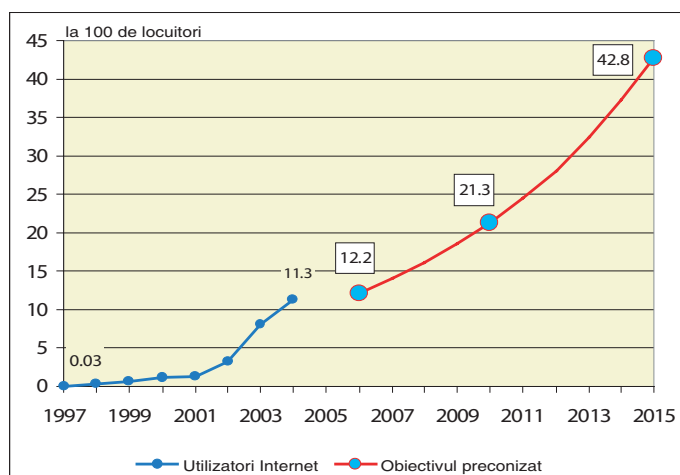

Figura 7. Evoluția numărului de utilizatori Internet

Sursa: Strategia Națională de edificare a societății informaționale “Moldova Electronică”; Anii 2003 și 2004 – Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor ANRTI.

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă creșterea numărului de utilizatori Internet cu o rată de cel puțin 15% anual.

Mecanisme de implementare și monitorizare

Procesul de implementare a prezentei Strategii se va desfășura la nivel național și local. La nivel național responsabilitatea pentru implementarea componentelor Strategiei o vor avea ministerele și departamentele de resort, în timp ce la nivel local de implementare vor fi responsabile autoritățile administrației publice locale. Ca autoritate a administrației publice, responsabilă de monitorizarea activităților prevăzute în Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei se desemnează Departamentul Tehnologii Informaționale.

La nivel național, procesul de implementare va fi coordonat de Comisia Națională pentru Edificarea Societății Informaționale, creată prin Hotărârea Guvernului nr. 632 din 8 iunie 2004. Comisii cu funcții similare vor fi create în ministere, departamente și unități administrativ-teritoriale.

Ministerele, departamentele și autoritățile administrației publice locale:

- vor elabora planuri anuale de activitate privind îndeplinirea Planului de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale de Edificare a Societății Informaționale - "Moldova-electronică";
- vor determina persoana (*la nivel de viceministru, vicedirector al departamentului*) și subdiviziunea responsabilă de implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații în sectorul gestionat.

Comisiile vor elabora rapoarte anuale despre măsurile efectuate privind implementarea componentelor Strategiei, care vor fi prezentate spre aprobare ministerelor, departamentelor și, respectiv, conducerii unităților administrativ-teritoriale. În baza rapoartelor de la departamente și unitățile administrativ-teritoriale, Ministerul Dezvoltării Informaționale va pregăti un raport național, prezentându-l Comisiei Naționale și Guvernului pentru examinare și aprobare.

Ministerele de resort și autoritățile administrației publice locale vor coopera cu societatea civilă și organizațiile din sectorul privat. Implementarea unor activități prevăzute în Planul de acțiuni pot fi delegate organizațiilor neguvernamentale relevante.

Procesele de implementare a Strategiei vor fi monitorizate în baza setului de indicatori *e-Europe*, utilizat pe larg în țările comunității europene (vezi paragraful 1.5).

Acestea vor fi colectate respectiv de către Departamentul Statistică și Sociologie, ministere și departamente, autoritățile

administrației locale, organizațiile neguvernamentale și din sondaje speciale realizate de către instituțiile de cercetare.

Datele statistice și administrative, necesare pentru monitorizarea edificării societății informaționale, obținute din sondaje sociologice, vor fi prezentate de unitățile de statistică și autoritățile administrației publice centrale și locale. Informația respectivă va fi clasificată pe gen, vîrstă, etnie, statut socio-economic și plasare geografică. Datele acestea vor fi utilizate la elaborarea Raportului anual de evaluare a gradului de pregătire electronică a țării. Aceasta va permite estimarea impactului procesului de implementare a Strategiei asupra diferitelor categorii de cetățeni.

Finanțarea acțiunilor legate de implementarea Strategiei se va efectua din bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, surse extrabugetare, de întreprinderile private, din donații interne și externe.

Ministerele, departamentele și unitățile administrativ-teritoriale, în baza rapoartelor sectoriale anuale de informatizare a domeniului ce ține de competența lor, vor elabora și prezenta Ministerului Dezvoltării Informaționale propuneri de finanțare a acțiunilor întreprinse. Ministerul Dezvoltării Informaționale, la rîndul său, va generaliza propunerile parvenite și va prezenta Comisiei Naționale și Guvernului propuneri de finanțare din bugetul de stat a proiectelor și programelor de informatizare, realizarea cărora ține de edificarea societății informaționale în Moldova.

Începînd cu 2006, în bugetul de stat și al unităților administrativ-teritoriale vor fi prevăzute mijloace financiare destinate implementării Strategiei Naționale, care vor fi specificate într-un compartiment distinct **“Moldova electronică”**.

3. Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale

În scopul realizării Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Planul de acțiuni, care conține următoarele capitole:

- I. Infrastructura societății informaționale
- II. Guvernarea și democrația electronică
- III. Economia electronică
- IV. Educația electronică
- V. Știința electronică ca factor determinant al dezvoltării

VI. Cultura electronică

VII. Sănătatea electronică

Capitolele au o structură identică, pentru fiecare obiectiv din Strategie fiind indicate acțiunile necesare pentru realizarea acestuia, termenul de realizare și instituțiile responsabile. Acțiunile incluse în Plan vizează principalele domenii de intervenție, prevăzute în Strategia națională:

- cadrul legislativ-normativ;
- cadrul de reglementare;
- cadrul instituțional;
- cadrul tehnologic;
- dezvoltarea potențialului uman;
- mobilizarea opiniei publice.

Din acțiunile cu un impact semnificativ în domeniul edificării societății informaționale vom menționa atingerea indicilor medii europeni de dezvoltare în **domeniul infrastructurii**:

- telefonia fixă – 35 posturi telefonice la 100 de locuitori;
- telefonia mobilă – 45 posturi telefonice la 100 de locuitori;
- Internet la domiciliu – 20% din gospodăriile casnice;
- serviciu universal – 100% din localități

și lansarea programului național de televiziune a Republicii Moldova în regim digital terestru.

În domeniul **guvernării electronice** se preconizează următoarele acțiuni:

- proiectarea și implementarea graduală de sisteme informatice pentru asigurarea celor 12 servicii publice de bază în format electronic pentru cetățeni;
- proiectarea și implementarea graduală de sisteme informatice pentru asigurarea celor 8 servicii publice de bază în format electronic pentru mediul de afaceri;
- implementarea semnăturii digitale în activitatea autorităților administrației publice;
- informatizarea și conectarea serviciilor autorităților administrației publice locale la rețelele centrale;
- introducerea sistemului automatizat de schimb de documente și susținere a procesului decizional în instituțiile autorităților administrației publice centrale și locale;

- instruirea și certificarea funcționarilor publici pentru utilizarea eficientă a noilor tehnologii, inclusiv prin forme de instruire la distanță.

Principalele acțiuni din **domeniul economiei electronice** includ:

- stabilirea unui sistem de stimulente și facilități pentru operatorii de telecomunicații, care depun eforturi pentru extinderea serviciilor lor în regiuni și localități rurale în conformitate cu Programul Național "Satul Moldovenesc";
- crearea centrelor de certificare a semnăturilor electronice;
- crearea și dezvoltarea sistemelor de plăți electronice;
- crearea și implementarea mecanismelor de achitare a impozitelor și taxelor prin mijloace electronice. Trecerea raportării fiscale și declarațiilor vamale pe suport electronic fără dublarea lor obligatorie pe suport de hârtie;
- pregătirea, lansarea și extinderea sistemului de achiziții publice electronice;

În domeniul **educației electronice** se preconizează:

- dotarea tuturor instituțiilor de învățământ preuniversitar cu calculatoare;
- conectarea tuturor instituțiilor de învățământ preuniversitar la Internet;
- elaborarea și editarea manualelor electronice;
- actualizarea curriculumului și editarea manualelor pentru învățământul secundar, secundar profesional, superior și învățământul pe întreg parcursul vieții;
- implementarea învățământului la distanță.

În scopul dezvoltării **științei electronice**, Planul de acțiuni prevede:

- crearea centrelor de excelență în domeniile educație, cercetare, tehnologie, probleme socio-umane, destinate implementării tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- crearea parcurilor științifice și tehnologice, a incubatoarelor de business pentru implementarea tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- sporirea ponderii cercetărilor și lucrărilor de proiectare în domeniile ce țin de crearea de echipamente și produse program, destinate automatizării experimentelor științifice;

- implementarea în toate instituțiile de cercetare-dezvoltare a publicațiilor electronice;
- extinderea capacităților și înființarea, în parteneriat cu instituțiile internaționale, recunoscute ca lideri în domeniu, de noi centre de pregătire și/sau de certificare a calificărilor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.

Atingerea obiectivelor din domeniul **culturii electronice** presupune realizarea următoarelor acțiuni:

- elaborarea și aprobarea programelor de informatizare a instituțiilor culturale la toate nivelurile în scopul creării spațiului informațional cultural unic;
- crearea în biblioteci a punctelor de acces public la Internet;
- asigurarea accesului gratuit la Internet și la rețeaua națională Intranet pentru toate instituțiile de cultură;
- crearea Bibliotecii Naționale digitale;
- digitalizarea celor mai valoroase opere din domeniul cinematografului și muzicii și prezervarea acestora.

În domeniul **sănătății electronice** Planul de acțiuni prevede:

- elaborarea și implementarea componentelor de bază ale Sistemului informațional medical integrat;
- implementarea metodelor moderne de identificare a pacienților și introducerea cardurilor unice de asigurare medicală, compatibile cu cele din Uniunea Europeană;
- dotarea instituțiilor medicale cu computere, conectarea acestora la rețelele departamentale și globale;
- extinderea domeniilor de utilizare a cardurilor electronice de uz general și implementarea cardurilor electronice de asigurare medicală;
- crearea și dezvoltarea sistemului de servicii telemedicale.

Menționăm, că în Plan nu sînt indicate **costurile** acțiunilor preconizate și **sursele de finanțare**. Se presupune că datele acestea vor fi concretizate pe parcursul elaborării și aprobării bugetelor centrale și locale pentru fiecare an. În acest scop, Ministerul Dezvoltării Informaționale a propus, iar Guvernul Republicii Moldova a aprobat un regulament special care oficializează procedurile de elaborare, selectare și finanțare a proiectelor din domeniul edificării societății informaționale.

4. Mecanismul de realizare a Planului de acțiuni „Moldova electronică”

Prin Hotărârea nr. 27 din 6 ianuarie 2006 Guvernul Republicii Moldova a aprobat Regulamentul privind mecanismul de realizare a Planului de acțiuni “Moldova electronică”. Conform Regulamentului, funcția de coordonarea a activităților de realizare a Planului de acțiuni revine Comisiei Naționale pentru Edificarea Societății Informaționale în Republica Moldova, care este un organ consultativ al administrației publice centrale.

Surse de finanțare a măsurilor de realizare a Planului de acțiuni și a proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale sînt mijloacele bugetului de stat, bugetelor unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, bugetului asigurărilor sociale de stat, fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală, mijloacele speciale, granturile, creditele, fondurile și mijloacele financiare ale unităților cu autonomie financiară.

Regulamentul stabilește următoarea **procedură de elaborarea a planurilor sectoriale și a propunerilor de finanțare a proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale:**

1. Ministerul Dezvoltării Informaționale, în calitate de autoritate publică centrală de specialitate responsabilă de implementarea Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale – “Moldova electronică”, elaborează și prezintă autorităților administrației publice centrale și locale metodologia elaborării propunerilor de proiecte/ programe în domeniul tehnologiilor informaționale, precum și metodologia evaluării costurilor aferente elaborării și implementării acestora.
2. În baza metodologiei stabilite, autoritățile administrației publice centrale și locale elaborează proiectele sectoriale de implementare a tehnologiilor informaționale, cu evaluarea costurilor aferente, și le prezintă Ministerului Dezvoltării Informaționale anual, pînă la data de 1 decembrie.
3. Ministerul Dezvoltării Informaționale, în comun cu Ministerul Economiei și Comerțului, examinează proiectele propuse de către autoritățile administrației publice centrale și locale, întocmesc lista și argumentările financiare ale proiectelor/ programelor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații și le prezintă anual, pînă la data de 15 ianuarie, spre examinare Comisiei Naționale pentru Edificarea

Societății Informaționale în Republica Moldova.

4. Comisia Națională, în termen de pînă la 1 februarie:
 - examinează și selectează proiectele care urmează a fi implementate în cadrul Programului “Moldova electronică”;
 - determină proiectele/programele prioritare pentru o perioadă de 3 ani;
 - elaborează propuneri privind sursele de finanțare a proiectelor în cauză;
 - prezintă Ministerului Dezvoltării Informaționale recomandări privind elaborarea programelor-tip care urmează a fi aplicate de către toate autoritățile administrației publice.
5. În baza rezultatelor examinării și recomandărilor Comisiei Naționale, Ministerul Dezvoltării Informaționale, anual, pînă la 15 februarie, prezintă Ministerului Finanțelor propuneri privind volumul mijloacelor financiare necesare pentru implementarea proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale, în vederea examinării lor la elaborarea sau actualizarea Cadrului de cheltuieli pe termen mediu.
6. Ministerul Finanțelor, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină, în baza propunerilor înaintate de Ministerul Dezvoltării Informaționale și în funcție de mijloacele financiare disponibile, conform Cadrului de cheltuieli pe termen mediu, pentru finanțarea proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale, prevăd în proiectele bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor obligatorii de asistență medicală pe anul respectiv mijloacele necesare pentru implementarea acestora.
7. În baza mijloacelor financiare prevăzute în Cadrul de cheltuieli pe termen mediu și recomandărilor Comisiei Naționale, Ministerul Dezvoltării Informaționale elaborează și prezintă Guvernului, în modul stabilit, proiectul hotărîrii cu privire la repartizarea mijloacelor financiare respective pe proiecte/programa în domeniul tehnologiilor informaționale, precum și pe autoritățile administrației publice beneficiare.

De asemenea, Regulamentul stabilește **procedura de monitorizare a realizării Planului de acțiuni:**

1. Autoritățile administrației publice centrale și locale prezintă anual, pînă la data de 10 ianuarie, Ministerului Dezvoltării Informaționale darea de seamă privind utilizarea mijloacelor

financiare alocate, precum și nota informativă privind realizarea măsurilor din Planul de acțiuni.

2. În cazul obținerii unor mijloace financiare nebugetare pentru realizarea proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale, autoritățile administrației publice centrale și locale prezintă informația corespunzătoare Ministerului Dezvoltării Informaționale pentru generalizare.
3. În baza informațiilor recepționate, Ministerul Dezvoltării Informaționale elaborează și prezintă Guvernului, anual, în primul trimestru, raportul analitic privind realizarea Planului de acțiuni.
4. Mijloacele financiare prevăzute în Cadrul de cheltuieli pe termen mediu, precum și mijloacele financiare nebugetare destinate realizării Planului de acțiuni și a proiectelor/programelor în domeniul tehnologiilor informaționale vor fi utilizate conform prevederilor Legii nr. 1166-XIII din 30 aprilie 1997 privind achizițiile de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile statului.

5. Concepția Guvernării Electronice

În scopul eficientizării procesului de implementare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în activitatea autorităților administrației publice, Guvernul Republicii Moldova, prin Hotărârea nr. 733 din 28 iunie 2006, a aprobat "Concepția guvernării electronice", care are drept scop identificarea condițiilor principale și priorităților politicii de stat în domeniul e-guvernării.

Obiectivele și principiile guvernării electronice

Obiectivul general al guvernării electronice îl constituie asigurarea accesului la informația oficială, prestarea serviciilor prin intermediul mijloacelor electronice pentru cetățeni și mediul de afaceri, îmbunătățirea calității serviciilor publice, sporirea gradului de participare a cetățenilor în procesul de guvernare, eficientizarea activității administrației publice, consolidarea democrației și a instituțiilor statului de drept.

Implementarea guvernării electronice urmărește atingerea următoarelor **obiective specifice**:

- asigurarea transparenței activității autorităților administrației publice;
- crearea și implementarea sistemelor și aplicațiilor informatice, menite să susțină procesele de reformă și dezvoltare politică, socială și economică din țară;

- dezvoltarea infrastructurii informaționale de stat;
- creșterea nivelului de pregătire a angajaților publici în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații;
- dezvoltarea cadrului juridic privind guvernarea și democrația electronică.

Realizarea obiectivului general și a obiectivelor specifice de implementare a guvernării electronice se bazează pe următoarele **principii-cheie**:

- *transparență și parteneriat* - desfășurarea tuturor activităților în mod transparent, fiind discutate în mod public, cu luarea în considerare a ideilor și propunerilor tuturor părților implicate;
- *accesibilitate a informației* - respectarea dreptului fundamental al cetățeanului de a avea acces la informațiile oficiale;
- *orientare socială* - realizarea măsurilor principale în cadrul implementării guvernării electronice, cu luarea în considerare a intereselor cetățenilor;
- *armonizarea cadrului juridic cu reglementările și standardele internaționale*;
- *protecție și securitate* - respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor în procesul de creare, stocare, prelucrare și transmitere a informației, inclusiv protecția datelor personale, prin metode și mecanisme de asigurare a securității informaționale;
- *prioritatea aspectelor politice, economice și sociale asupra celor tehnice și tehnologice*;
- *principiul "primei persoane"* - obligativitatea factorilor de decizie din cadrul ministerelor, altor autorități administrative centrale și autorităților administrației publice locale, instituțiilor publice și întreprinderilor de stat de a participa activ în procesul de implementare a e-guvernării.

Componentele de bază și serviciile publice ale guvernării electronice

În cadrul guvernării electronice există trei categorii de actori – cetățenii, mediul de afaceri (Business) și Guvernul (Autoritățile administrației publice), ceea ce generează, în consecință, trei tipuri de interacțiuni, părți componente ale e-guvernării:

- interacțiunea dintre Guvern și Cetățean (G2C);

- interacțiunea dintre Guvern și Business (G2B);
- interacțiunea dintre diferite instituții ale administrației publice (G2G) cu subcategoria interacțiunea dintre Guvern și angajații acestuia (G2E).

Comunitatea Europeană, în conformitate cu prevederile Programului “e-Europe – O Societate Informațională pentru toți”, a propus o listă din 20 servicii publice ce urmează a fi incluse în serviciile oferite cetățenilor și agenților economici prin intermediul mijloacelor electronice.

Furnizarea serviciilor publice prin mijloace electronice se poate efectua la diferite niveluri de complexitate:

- nivelul 1 – **Informare**: furnizarea informațiilor despre serviciile publice și despre activitatea autorităților publice;
- nivelul 2 – **Interacțiune**: descărcarea de formulare din Internet, procesarea formelor, inclusiv autentificarea, implementarea sistemului de circulație a documentelor electronice;
- nivelul 3 – **Tranzacții**: transmiterea informațiilor, adoptarea deciziilor și efectuarea livrărilor de mărfuri și/sau servicii (inclusiv achitarea plăților prin mijloace electronice);
- nivelul 4 – **Transformare**: redefinirea actului de guvernare.

Serviciile din categoria “**Guvern-Cetățean**” (**G2C**) se referă la interacțiunea dintre autoritățile administrației publice și cetățean. Pentru realizarea acestei interacțiuni, Comunitatea Europeană a stabilit o listă din 12 servicii publice de bază, care vor fi acordate cetățenilor și prin intermediul mijloacelor electronice (în continuare – servicii electronice), după cum urmează:

- 1) plata impozitelor și taxelor pentru cetățeni;
- 2) căutarea de locuri de muncă prin intermediul oficiilor de muncă;
- 3) acordarea de ajutor prin servicii sociale;
- 4) elaborarea actelor personale (acte de identitate, pașapoarte, permise de conducere);
- 5) înmatricularea autoturismelor;
- 6) eliberarea autorizațiilor pentru construcții;
- 7) solicitări și reclamații la poliție;
- 8) asigurarea accesului la biblioteci publice (cataloge on-line, instrumente de căutare, cărți electronice);

- 9) solicitarea și obținerea de certificate (naștere, căsătorie);
- 10) înmatricularea în universități;
- 11) notificarea schimbării adresei domiciliului;
- 12) servicii legate de sănătate (oferțele medicale ale spitalelor, programarea la consultații).

Serviciile din categoria “**Guvern-Business**” (G2B) vizează interacțiunea electronică dintre administrația publică și mediul de afaceri. Pentru realizarea acestei interacțiuni, Comunitatea Europeană a propus o listă din 8 servicii electronice de bază, care urmează a fi oferite mediului de afaceri și prin intermediul mijloacelor electronice, după cum urmează:

- 1) achiziții publice;
- 2) contribuția socială a angajaților;
- 3) înregistrarea unei noi întreprinderi;
- 4) permise legate de mediu, inclusiv raportări;
- 5) sectorul fiscal (TVA: declarare, notificare);
- 6) sectorul vamal (declarații vamale, notificări);
- 7) taxe ale întreprinderilor (declarare, notificare);
- 8) furnizarea de date pentru statistici.

Serviciile din categoria “**Guvern-Guvern**” (G2G) reprezintă comunicarea, schimbul de informații dintre structurile administrației publice prin mijloace electronice. G2G înseamnă integrarea tuturor nivelurilor administrative, optimizarea organizării informației și accesul la informație. Performanțele acestei componente determină calitatea întregii guvernări electronice, ea fiind motorul e-guvernării, ale cărei circuite informaționale interne sînt, în mare parte, necunoscute publicului.

În cadrul subcategoriei “**Guvern-Angajat**” (G2E) se realizează managementul interacțiunii dintre structurile guvernării și angajații săi prin intermediul noilor tehnologii informaționale și de comunicații.

Schematic (*Figura 8*), interacțiunea dintre subiecții e-guvernării se desfășoară pe două circuite distincte – conturul intern și conturul extern, care comunică între ele prin intermediul portalului guvernamental (*Gateway*).

Circuitul intern include sistemele informaționale care deservește procesele ce au loc în interiorul sistemului de administrație publică (G2G), inclusiv acordarea serviciilor interne (G2E) structurilor și angajaților din cadrul administrației atât la nivel central cît și la nivel

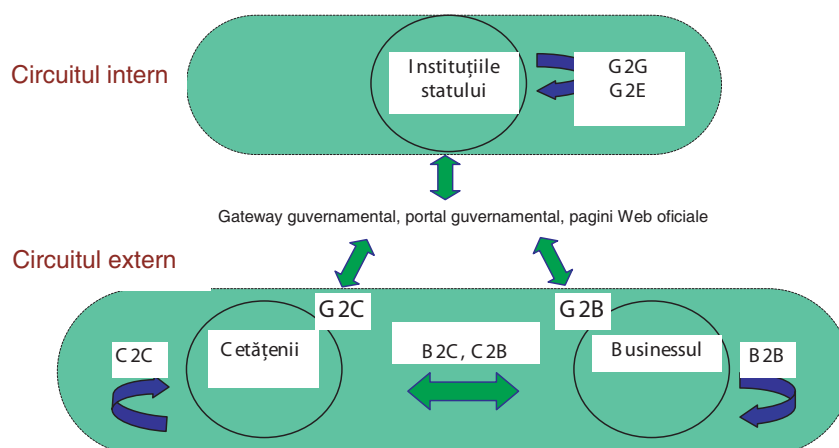

Figura 8. Schema interacțiunii dintre subiecții e-Guvernării

local.

Circuitul extern include infrastructura publică ce asigură interacțiunea cetățenilor și a businessului cu autoritățile administrației publice. El este alcătuit din sisteme informaționale care deservesc procesele de interacțiune a populației și businessului cu administrația prin intermediul portalului guvernamental și va cuprinde două componente ale e-guvernării – "Guvern-Cetățean" (G2C) și "Guvern-Business" (G2B).

Cetățeanul va solicita rezolvarea cât mai rapidă a problemei sale fără a fi obligat să cunoască instituția responsabilă, ce niveluri de decizie și complexitate există, care anume baze de date au fost accesate.

Astfel, Guvernul va reevalua atribuțiile instituțiilor la nivel de subdiviziuni și la nivel de angajați, urmînd să elimine paralelismele, să restructureze cadrul administrativ din perspectiva informațională, estimarea fiind orientată spre rezultatul final. În acest sens, vor fi optimizate structurile, ceea ce nu înseamnă disponibilizări obligatorii de personal, ci reducerea costurilor în funcție de poziția și aportul fiecărei unități administrative la eficiența informațională a guvernării on-line.

Prin intermediul portalului și gateway-lui guvernamental, la etapa inițială, cetățenilor li se oferă posibilitatea de a consulta, în regim de timp real (on-line), diverse informații cu caracter public. La următoarea etapă, relația dintre Guvern și cetățean devine interactivă, are loc o comunicare ce presupune schimbul de date în

ambele direcții, iar la o etapă mai avansată devin posibile serviciile tranzacționale – achitări de plăți și taxe, alte servicii cu informații importante.

Sistemul informațional de management al documentelor

O componentă importantă a e-guvernării este sistemul informațional de management al documentelor. Acesta va asigura managementul integrat al tuturor tipurilor de documente în cadrul administrației publice, precum și automatizarea proceselor de lucru prin urmărirea fluxului documentelor.

Rolul principal în funcționarea sistemului informațional de management al documentelor revine sistemului integrat de circulație a documentelor electronice. Conform legislației, circulația documentelor electronice poate include: crearea și prelucrarea documentului electronic, expedierea, transmiterea și primirea documentului electronic, verificarea autenticității documentului electronic, confirmarea primirii documentului electronic, retragerea documentului electronic, evidența documentelor electronice, păstrarea, modificarea și nimicirea documentului electronic, crearea exemplarelor suplimentare ale documentului electronic, crearea și autentificarea copiilor documentului electronic pe suport de hârtie.

Sistemul de circulație a documentelor electronice reprezintă un sistem integrat de evidență și control automatizat al circulației documentelor în interiorul instituției sau între instituții, începând cu momentul creării sau primirii documentelor până la finalizarea executării acestora și transmiterea, respectiv, în arhiva instituției și/ sau după caz, în arhivele de stat.

Serviciile sistemelor informaționale de management al documentelor vor fi distribuite în așa mod încât să devină posibilă utilizarea lor în diverse structuri ale administrației publice, toate funcționând în cadrul unui sistem integrat. Este necesară crearea unor arhive electronice de mare siguranță, care să poată fi accesate de oriunde și oricând, atât în mediul Intranet, cât și Internet.

Gestionarea automatizată a documentelor va contribui și la eficientizarea proceselor de lucru. Implementarea sistemului va fi precedată de realizarea unui șir întreg de măsuri pentru aprobarea regulilor unice ale secretariatului, elaborarea unui număr considerabil de modele de documente, introducerea modificărilor necesare în actele normative și instrucțiunile de serviciu.

Mecanismul de aplicare a semnăturii digitale

Elementul-cheie al sporirii eficienței și calității deciziilor adoptate în procesul de e-guvernare, în special în cadrul sistemului de circulație a documentelor electronice, este mecanismul de aplicare a semnăturii digitale.

Pentru a asigura protecția securității informației, conținute în documentele electronice, sînt solicitate serviciile de certificare a cheilor publice ale semnăturii digitale. Serviciile de certificare a cheilor publice și alte servicii ce țin de semnătura digitală se prestează, în conformitate cu prevederile legislației, de către centrele de certificare a cheilor publice. În scopul formării mecanismului de aplicare a semnăturii digitale, a fost creat Centrul de certificare a cheilor publice de nivel superior și Centrul de certificare a cheilor publice al autorităților publice. În perspectivă pot fi create și alte centre de certificare, în condițiile legislației, ce țin de documentul electronic și semnătura digitală.

Mijloacele semnăturii digitale sînt supuse certificării obligatorii și trebuie să asigure: unicitatea cheii private și cheii publice create; dificultatea de calcul necesară la deducerea cheii private și a semnăturii digitale și confidențialitatea cheii private. Modul de aplicare a semnăturii digitale pe documentele electronice ale autorităților administrației publice este stabilit de Guvern.

Semnătura digitală prevede respectarea următoarelor principii:

- echivalența puterii juridice a semnăturii digitale și a semnăturii olografe;
- libertatea persoanei fizice în alegerea mijloacelor de protecție;
- aplicarea obligatorie a mijloacelor certificate ale semnăturii digitale;
- aplicarea semnăturii digitale de către persoana fizică, independent de postul ocupat și funcțiile exercitate.

Centrele de certificare a cheilor publice constituie elementele de bază într-un sistem instituțional al mecanismului de aplicare a semnăturii digitale. Centrele în cauză asigură certificarea cheilor publice ale semnăturii digitale și, în acest mod, efectuează identificarea utilizatorilor sistemelor informaționale respective. La serviciile centrelor de certificare se apelează doar în cazul în care activitatea persoanelor fizice și juridice necesită documente electronice sau servicii personalizate. Activitatea centrelor se va baza pe infrastructura cheilor publice, crearea și implementarea

totală a căreia va permite garantarea unui nivel înalt de protecție a informațiilor, respectarea dreptului constituțional al cetățenilor la confidențialitate în relațiile cu statul, păstrarea secretului de stat și a celui comercial.

Resurse și sisteme informaționale de stat

La etapa actuală se formează spațiul informațional unic de stat care reprezintă totalitatea infrastructurii informaționale naționale, a resurselor și sistemelor informaționale de stat și a mijloacelor de interacțiune informațională, care corespund, sub aspect legislativ, anumitor niveluri de competență și luare a deciziilor.

Resursele și sistemele informaționale de stat constituie platforma informațională pentru funcționarea mijloacelor de interacțiune informațională, care sînt destinate pentru asigurarea comunicării interactive dintre stat, cetățeni și business, inclusiv pentru acordarea serviciilor interactive și accesului la resursele informaționale de stat în baza infrastructurii informaționale naționale.

Resursele și sistemele informaționale ale ministerelor, altor autorități administrative centrale, autorităților administrației publice locale și ale altor instituții publice reflectă, pe de o parte, specificul activităților acestor structuri, iar, pe de altă parte, constituie un rezultat al politicilor de informatizare ale statului, politici care au drept obiectiv crearea unui spațiu informațional integrat la nivel statal.

Prestatorii principali de servicii sînt ministerele, alte autorități administrative centrale și autoritățile administrației publice locale, care, în baza sistemelor informaționale proprii, dar apelînd și la alte resurse informaționale integrate, pun la dispoziție servicii publice prin mijloace electronice. Este necesar ca aceste sisteme informaționale să fie elaborate și dezvoltate în mod centralizat, propuse spre aprobare în cadrul unor proiecte-pilot și preluate apoi de către autoritățile administrației publice centrale și locale.

Implementarea guvernării electronice

Pentru a asigura succesul activităților de implementare a e-guvernării, este necesar să fie mobilizate la maximum resursele administrative și politice. Lucrările principale ce garantează reușita implementării e-guvernării sînt următoarele:

- elaborarea programului de implementare;
- desemnarea organului abilitat să coordoneze activitățile de implementare;

- axarea acțiunilor de implementare pe realitățile existente;
- stabilirea unor criterii privind necesitatea și suficiența acțiunilor ce urmează a fi întreprinse;
- crearea unui mediu favorabil implementării.

Reieșind din aceasta, activitățile ce se impun urmează a fi realizate în următoarele direcții de bază:

- dezvoltarea cadrului legal și instituțional privind e-guvernarea;
- implementarea arhitecturii guvernării electronice, definirea unui set de servicii generice și instrumente de dezvoltare;
- identificarea standardelor și protocoalelor de asigurare a compatibilității sistemelor și tehnologiilor guvernamentale;
- realizarea paginilor oficiale (web-site) ale instituțiilor publice conform standardelor adoptate;
- elaborarea programelor de instruire a funcționarilor publici pentru utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicații, identificarea surselor de finanțare a activităților de instruire, perfecționare și certificare;
- proiectarea și implementarea unor sisteme informatice pentru acordarea serviciilor publice de bază pentru cetățeni și mediul de afaceri în format electronic;
- asigurarea interconectării resurselor și sistemelor informaționale de stat pentru a oferi servicii electronice integrate;
- familiarizarea cetățenilor cu modul de utilizare a serviciilor publice oferite în format electronic;
- crearea unui cadru de încredere a utilizatorilor în securitatea și protecția persoanei, în condițiile guvernării electronice.

Activitățile enumerate mai sus vor fi realizate pe etape, conform Strategiei de edificare a societății informaționale "Moldova electronică". În scopul administrării curente a activităților de implementare a e-guvernării, deservirii organizatorico-tehnice a contractelor de stat și asigurării informaționale și analitice, se preconizează crearea unui Centru de guvernare electronică.

6. Cadrul legislativ-normativ referitor la guvernarea și democrația electronică

Legea cu privire la informatică (nr.1069 din 22.06.2000)

Legea stabilește principalele reguli și condiții de activitate în domeniul informaticii în Republica Moldova, drepturile și obligațiile statului, ale persoanelor juridice și fizice în procesul creării, administrării, utilizării și întreținerii sistemelor informatice, principiile și măsurile de asigurare a libertății și protecției datelor în sistemele informatice, dreptului de acces la serviciile informatice.

Legea definește următoarele noțiuni de bază:

informatică – domeniu de activitate care include prelucrarea și transportul datelor cu ajutorul sistemelor automatizate de calcul și mijloacelor de telecomunicație;

informatizare – ansamblu organizat de acțiuni destinate creării, implementării, întreținerii și perfecționării sistemelor automatizate de calcul și transport de date în procesul de colectare, stocare, prelucrare și difuzare a informației;

produs informatic – ansamblu de date și programe obținute în urma rulării unor programe sau pachete de programe;

produse program (software) – totalitate sau o parte a programelor, procedurilor, regulilor și documentelor asociate ale unui sistem de prelucrare a informației;

program (program pe calculator) – secvență de declarații și instrucțiuni ale unui limbaj de programare, lansată într-un mediu operațional al calculatorului, pentru îndeplinirea anumitelor funcții ori soluționarea unor probleme;

sistem informatic – ansamblu de programe și echipamente care asigură prelucrarea automată a datelor;

sistem informațional – sistem de prelucrare a informației, împreună cu resursele organizaționale asociate, cum ar fi resursele umane și tehnice, care furnizează și distribuie informația;

tehnologiile informației – tehnologii specifice informaticii, precum și acelei părți a comunicației aferente traficului informatic în rețelele informatice.

Conform legii, statul susține informatizarea societății ca obiectiv strategic de prim ordin în condițiile prevederilor Constituției, prezentei legi, altor acte legislative și ale principiilor general recunoscute, inclusiv prin actele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Circulația datelor pe teritoriul Republicii Moldova este liberă pentru toți participanții la traficul informatic. Fluxurile transfrontaliere ale datelor supuse unei prelucrări automatizate sau ale celor colectate în vederea unei asemenea prelucrări sînt permise în măsura în care nu lezează drepturile personale, libertățile și îndatoririle cetățenești, nu afectează secretul și confidențialitatea informației, cerute de apărarea ordinii de drept în stat și societate.

Persoanele care creează și furnizează produse informatice sau care prestează servicii informatice sînt obligate:

- să asigure și să garanteze utilizatorilor de produse și servicii că acestea nu sînt de natură să afecteze drepturile omului;
- să prevadă, în produsul sau în serviciul prestat, modalitățile de apărare a drepturilor utilizatorului, a libertăților individuale;
- să repare, total sau parțial, după caz, prejudiciul adus persoanelor prin nerespectarea cerințelor prevăzute de lege.

Sînt considerate informații de categorie specială și nu pot face obiectul deținerii și prelucrării în baze de date datele cu caracter personal privind originea rasială sau etnică, opiniile politice, convingerile religioase sau alte convingeri, datele referitoare la sănătate sau viața sexuală a persoanei, precum și cele referitoare la antecedentele penale. Astfel de date pot fi prelucrate și deținute de organe special constituite și autorizate pentru aceasta și care sînt obligate să ia măsuri și garanții corespunzătoare de protecție și nedivulgare.

Datele de interes public, pot fi prelucrate și deținute liber, fără restricții și obligații de natură morală sau materială din partea titularilor de date, în cadrul obiectului lor de activitate.

Orice persoană este în drept să dețină date, programe și echipamente, precum și să prelucreze date și programe, cu obținerea unor produse informatice pentru uz propriu, dacă aceasta nu contravine prevederilor legilor în vigoare.

Persoanele juridice și fizice au dreptul să obțină de la titularii bazelor de date, direct sau pe alte căi de acces, confirmarea că aceștia dețin sau nu date care se referă la persoana respectivă. Acest drept nu se extinde asupra activităților de informatică legale cu caracter confidențial sau secret, precum și asupra datelor rezultate din asemenea activități.

Persoanele fizice au dreptul să obțină informațiile cu caracter personal, care se referă la ele, conținute în bazele de date. Titularul de date trebuie să dea răspunsul la aceste solicitări în termen legal, sub o formă inteligibilă și fără pretenții materiale.

Persoanele lezate prin înscrierea într-o bază de date a datelor cu caracter personal care se referă la ele le pot contesta și, în măsura în care această contestare este întemeiată, titularul de date este obligat să le șteargă, modifice, completeze sau corecteze.

Nu poate fi **limitat accesul la datele:**

- care stabilesc statutul juridic al persoanelor juridice, drepturile, libertățile și obligațiile persoanelor fizice și procedurile realizării acestor drepturi și libertăți;
- cu privire la situațiile excepționale ecologice, meteorologice, sanitaro-epidemiologice și altă informație necesară pentru asigurarea funcționării obiectelor de producție, securității populației;
- care reprezintă surse de cunoștințe acumulate în sistemele informatice din sferile învățământului, ocrotirii sănătății, științei, culturii și jurisprudenței.

Obiecte ale dreptului de proprietate în domeniul informaticii pot fi:

- resursele informaționale și datele, cum ar fi: băncile de date, bazele de date, fișierele textuale, grafice și audiovizuale, precum și părți de sine stătătoare ale acestora;
- sistemele informatice.

Subiecte ale dreptului de proprietate în domeniul informaticii pot fi statul - prin autoritățile administrației publice, precum și persoanele juridice și fizice.

Obiectele dreptului de proprietate în domeniul informaticii, create în urma finanțării de la bugetul de stat, se consideră bunuri publice. Bunul public poate fi transmis și utilizat în temeiul contractului încheiat cu autoritatea abilitată de Guvern.

Proprietarul produselor informatice are dreptul de a autoriza persoane care să posede, utilizeze și/sau să administreze aceste produse, fiind în drept să efectueze orice operațiune legală cu acestea și în privința acestora.

Dreptul de proprietate asupra produsului informatic îl obțin:

- creatorul - în urma creării produsului informatic cu forțe proprii și pe cont propriu;
- persoana care a făcut comandă de creare a produsului informatic și a finanțat toate lucrările aferente creării acestuia - în baza contractului încheiat cu creatorul produsului informatic;

- persoana juridică sau fizică ce intenționează să folosească programul sau baza de date - în baza contractului încheiat cu proprietarul produsului informatic;
- moștenitorii și alți succesori de drepturi ai proprietarului – conform legislației.

Dreptul de proprietate asupra datelor noi, obținute în procesul prelucrărilor din cadrul sistemului informatic, se stipulează în contractul dintre proprietarul resurselor informaționale și al datelor și proprietarul sistemului informatic. Dacă această stipulare lipsește în contractul dintre părți, atunci dreptul de proprietate asupra acestor date aparține proprietarului sistemului informatic. Dreptul de proprietate asupra produselor informatice se protejează de către legislația cu privire la proprietate.

Legea stabilește, de asemenea, statutul juridic al documentului electronic și al semnăturii digitale.

Legea cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat (nr. 467 din 21.11.2003)

Legea stabilește regulile de bază și condițiile de activitate în domeniul creării și dezvoltării infrastructurii informaționale naționale ca mediu de funcționare al societății informaționale din Republica Moldova. Legea reglementează raporturile juridice care apar în procesul de creare, formare și utilizare a resurselor informaționale automatizate de stat, a tehnologiilor, sistemelor și rețelelor informaționale.

Legea divizează **resursele informaționale de importanță statală** în resurse informaționale de bază, departamentale și teritoriale.

Resursele informaționale de bază se constituie din:

- Registrul de stat al populației;
- Registrul de stat al unităților de drept;
- Sistemul național informațional geografic.

Registrul de stat al populației este destinat colectării, stocării, actualizării și analizei cunoștințelor despre persoanele fizice, inclusiv a datelor lor personale, această informație urmînd să fie prezentată autorităților administrației publice, persoanelor fizice și persoanelor juridice.

Registrul de stat al unităților de drept este destinat colectării, stocării, prelucrării, actualizării și analizei datelor despre unitățile de drept, această informație urmînd să fie prezentată autorităților administrației publice, persoanelor fizice și persoanelor juridice.

Sistemul național informațional geografic este un sistem unic integrat de colectare, stocare și prelucrare a informațiilor despre obiectivele geografice naturale și artificiale, în interconexiune cu datele unor alte sisteme informaționale de bază, și este alcătuit din sisteme informaționale geografice departamentale și teritoriale unificate, de importanță statală și regională, integrate în baza unui sistem unic de identificare și codificare a obiectivelor de evidență de pe teritoriul Republicii Moldova.

Resursele informaționale departamentale se formează și se utilizează de către autoritățile administrației publice centrale de specialitate, ale căror posesori sînt, și conțin informația necesară executării funcțiilor lor, cu excepția datelor ce urmează a fi incluse în resursele informaționale de bază.

Resursele informaționale teritoriale se formează și se utilizează de către autoritățile administrației publice locale, ale căror posesori sînt, și conțin date despre toate tipurile de obiective geografice, naturale și artificiale, inclusiv despre potențialul resurselor din teritoriile administrate.

Legea stabilește modul de creare a tehnologiilor, sistemelor și rețelelor informaționale, atribuțiile autorităților publice în domeniul informatizării și modul de utilizare a resurselor informaționale.

Legea cu privire la documentul electronic și semnătura digitală (nr. 264 din 15.07.2004)

Legea introduce în uzul oficial noțiunea de *document electronic*, care reprezintă o informație în formă electronică, creată, structurată, prelucrată, păstrată și transmisă cu ajutorul calculatorului, al altor dispozitive electronice sau mijloace tehnice și de program și semnată cu semnătură digitală.

Legea stabilește **bazele juridice de utilizare a documentelor electronice** și de aplicare a semnăturii digitale, determină principalele cerințe față de acestea, stabilește regulile principale de circulație a documentelor electronice. Sub incidența acestei legi intră relațiile apărute între persoanele fizice și/sau juridice la crearea, expedierea, transmiterea, primirea, păstrarea și altă utilizare a documentelor electronice, la aplicarea semnăturii digitale în toate domeniile de activitate, inclusiv la încheierea tranzacțiilor, achitarea plăților și în alte cazuri prevăzute de legislație.

Conform legii, documentul electronic poate fi utilizat de către persoanele fizice și juridice în toate domeniile de activitate în care este posibilă utilizarea dispozitivelor electronice și a mijloacelor tehnice și

de program ce permit crearea, prelucrarea, păstrarea, transmiterea și primirea informației în formă electronică. Documentul electronic poate fi utilizat pentru transmiterea datelor și comunicărilor, ținerea corespondenței, întocmirea actelor juridice, precum și în calitate de document de plată.

Accentuăm faptul, că documentul electronic ce corespunde cerințelor legii produce aceleași efecte juridice ca și documentul analogic pe suport de hârtie, autentificat cu semnătură olografă.

Legea stabilește modul de **organizare a circulației electronice a documentelor**, și anume:

- crearea și prelucrarea documentului electronic;
- expedierea, transmiterea și primirea documentului electronic;
- verificarea autenticității documentului electronic;
- confirmarea primirii documentului electronic;
- retragerea documentului electronic;
- evidența documentelor electronice;
- păstrarea, modificarea și nimicirea documentului electronic;
- crearea exemplarelor suplimentare ale documentului electronic,
- crearea și autentificarea copiilor documentului electronic pe suport de hârtie.

Un capitol aparte al legii este dedicat **regimul juridic al semnăturii digitale**, care confirmă autenticitatea documentului electronic. Conform legii, semnătura digitală produce aceleași efecte juridice ca și semnătura olografă în documentul pe suport de hârtie.

Legea privind comerțul electronic (nr. 284 din 22.07.2004)

Legea stabilește modul de utilizare a informației în formă electronică în cadrul relațiilor ce apar între participanții la comerțul electronic. În sensul acestei legi *comerțul electronic* reprezintă activitatea de întreprinzător a persoanelor fizice și juridice de vânzare a bunurilor, executare a lucrărilor sau prestare a serviciilor, efectuată cu utilizarea comunicărilor electronice și/sau a contractelor electronice.

Principiile de bază ale comerțului electronic:

- activitatea agenților comerțului electronic nu este supusă nici unei autorizări prealabile și se desfășoară în concordanță cu principiile concurenței libere și loiale, cu respectarea legislației;

- persoanele fizice și juridice au drepturi egale în ceea ce privește desfășurarea activității comerciale în cadrul comerțului electronic. Acordarea anumitor priorități sau limitarea drepturilor și intereselor agenților comerțului electronic, cu excepția cazurilor prevăzute de legislație, nu se admite;
- activitatea persoanelor fizice și juridice care participă la comerțul electronic nu se limitează la anumite teritorii sau categorii de bunuri, lucrări sau servicii, dacă contractul sau legea nu prevede altfel;
- activitatea agenților comerțului electronic, inclusiv a celor care desfășoară activitate de intermediere, stabiliți în alte state se efectuează în condițiile acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte și ale legislației țării unde se află agentul respectiv al comerțului electronic;
- activitatea de intermediere în comerțul electronic în scopul acordării de servicii agenților economici stabiliți în Republica Moldova este permisă persoanelor juridice din Republica Moldova, înregistrate în modul stabilit.

Un rol important în textul legii se acordă **regimului juridic al comunicărilor electronice**. Conform legii, comunicarea electronică după puterea juridică și puterea doveditoare se echivalează cu informația în formă scrisă. În cazul în care legislația prevede ca informația să fie prezentată în scris, această cerință se consideră executabilă prin comunicarea electronică, cu condiția că informația ce se conține în ea este accesibilă pentru utilizare repetată. Comunicarea electronică nu poate fi lipsită de putere juridică sau de putere doveditoare numai din motivul că este întocmită în formă electronică.

Într-un mod similar, legea stabilește și **regimul juridic al contractului electronic**, care se echivalează cu contractul întocmit în formă scrisă și semnat de părți, inclusiv autentificat cu ștampilele părților.

Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe (nr. 293 din 23.11.94)

Legea reglementează relațiile care apar în legătură cu crearea și valorificarea operelor literare, de artă și științifice (drept de autor), interpretărilor, fonogramelor și emisiunilor organizațiilor de radioteledifuziune (drepturi conexe). Accentuăm, că legea reglementează și relațiile privind bazele de date și programele de calculator.

Conform legii, ocrotirea programelor pentru calculator se extinde asupra tuturor felurilor de programe (inclusiv asupra sistemelor operaționale), care pot fi exprimate în orice limbaj și sub orice formă, inclusiv textul inițial și codul obiectului. Dreptul de a difuza originalul sau exemplare prin închirierea programelor pentru calculator și a bazelor de date aparține autorului sau altui titular al dreptului de autor, indiferent de dreptul de proprietate asupra acestor exemplare.

Persoana care dispune în mod legal de un exemplar al unui program pentru calculator este în drept fără consimțământul autorului și fără plata remunerării de autor:

- să introducă în programul pentru calculator schimbări necesare pentru funcționarea lui cu mijloacele tehnice ale beneficiarului, să corecteze greșelile evidente, dacă contractul nu prevede altfel;
- să pregătească un exemplar de rezervă al programului pentru calculator, cu condiția ca acest exemplar să fie destinat pentru înlocuirea exemplarului pierdut, deteriorat sau devenit inutilizabil al titularului legal;
- să examineze, să cerceteze sau să experimenteze funcționarea programului pentru calculator pentru a stabili ideile și principiile care stau la baza oricărui element al programului, dacă aceasta se efectuează în procesul oricărei acțiuni permise de lansare spre execuție, reprezentare pe monitorul calculatorului, executare, transmitere sau păstrare a programului.

Exemplarul de rezervă al programului pentru calculator nu poate fi folosit în alte scopuri și trebuie să fie nimic în cazul stingerii dreptului de posesie asupra exemplarului programului pentru calculator sau al bazei de date.

Persoana care în mod legal dispune de un program pentru calculator are dreptul, fără consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor, să decompileze programul pentru calculator (să reproducă și să schimbe codul-obiect în textul-sursă) pentru a atinge capacitatea de interacțiune a lui cu alte programe, cu condiția că:

- informația necesară pentru atingerea capacității de interacțiune nu i-a fost accesibilă acestei persoane din alte surse;

- acțiunile indicate se vor limita doar la acele părți ale programului decompilat, care sînt necesare pentru a atinge capacitatea de interacțiune;
- informația, obținută ca rezultat al decompilării poate fi folosită numai în scopurile indicate mai sus, nu va fi transmisă altor persoane și folosită în vederea creării unui nou program de calculator, analog programului decompilat, sau pentru realizarea altor acțiuni ce încalcă dreptul de autor.

Programele pentru calculator sînt ocrotite ca opere literare, indiferent de forma și modul lor de exprimare. Autorul unui program pentru calculator beneficiază de toate drepturile personale și patrimoniale prevăzute de lege.

Codul penal al Republicii Moldova (Legea nr. 985 din 18.04.2002)

Din această lege vom prezenta capitolul care se referă la infracțiunile în domeniul informaticii.

Conform Codului Penal în vigoare, se consideră infracțiuni și sînt pedepsite prin lege:

- accesul ilegal la informația computerizată, adică la informația din calculatoare, de pe suportii materiali de informație, din sistemul sau rețeaua informatică, dacă acest acces este însoțit de distrugerea, deteriorarea, modificarea, blocarea sau copierea informației, de dereglarea funcționării calculatoarelor, a sistemului sau a rețelei informatice;
- introducerea cu bună știință în programele pentru calculatoare a modificărilor cu caracter virusulent sau răspîndirea programelor pentru calculatoare ori a informației care scoate din funcțiune suportii materiali de informație, echipamentul de prelucrare a datelor sau violează sistemul de protecție;
- răspîndirea programelor virusulente pentru calculatoare, dacă aceasta a provocat urmări grave;
- încălcarea de către persoana responsabilă a regulilor de colectare, prelucrare, păstrare, difuzare, repartizare a informației ori a regulilor de protecție a sistemului informatic, prevăzute în conformitate cu statutul informației sau gradul ei de protecție, dacă această acțiune a contribuit la însușirea, denaturarea sau la distrugerea informației ori a provocat alte urmări grave.

7. Teme pentru lucrările individuale

- 1) Cadrul legal și instituțional referitor la edificarea societății informaționale. Atribuțiile organelor administrației publice în domeniul edificării societății informaționale.
- 2) Atribuțiile organului de conducere în care activează funcționarul public în domeniul edificării societății informaționale.
- 3) Evaluarea nivelului de pregătire electronică a Republicii Moldova cu ajutorul *Indicelui pregătirii electronice*.
- 4) Evaluarea nivelului de pregătire electronică a Republicii Moldova cu ajutorul *Indicelui accesului digital*.
- 5) Evaluarea nivelului de pregătire electronică a Republicii Moldova cu ajutorul *Indicelui de infostare*.
- 6) Evaluarea nivelului de pregătire electronică a Republicii Moldova cu ajutorul setului de indicatori *eEurope*.
- 7) Realizările Republicii Moldova în domeniul edificării societății informaționale în context global și regional.
- 8) Evaluarea nivelului de pregătire electronică a ramurilor, sectoarelor, subdiviziunilor în care activează funcționarul public.
- 9) Obiectivele de bază ale Strategiei de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”.
- 10) Principiile de bază ale Strategiei de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”.
- 11) Dezvoltarea infrastructurii societății informaționale.
- 12) Dezvoltarea guvernării și democrației electronice.
- 13) Informatizarea economiei naționale și dezvoltarea afacerilor în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații.
- 14) Informatizarea sistemului educațional.
- 15) Dezvoltarea științei și extinderea cercetărilor în domeniul informaticii.
- 16) Crearea spațiului informațional cultural în Republica Moldova.
- 17) Informatizarea sistemului de ocrotire a sănătății.
- 18) Edificarea societății informaționale în contextul Realizării Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

- 19) Elaborarea strategiilor de informatizare a ramurilor, sectoarelor, subdiviziunilor în care activează funcționarul public.
- 20) Mecanismele de implementare a Strategiei de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”.
- 21) Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”.
- 22) Cadrul legislativ-normativ referitor la guvernarea și democrația electronică.
- 23) Elaborarea planului de acțiuni destinate informatizării ramurilor, sectoarelor, subdiviziunilor în care activează funcționarul public.

Bibliografie

1. *Decretul Președintelui Republicii Moldova "Privind edificarea societății informaționale în Republica Moldova"*. Nr. 1743-III din 19 martie 2004. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26 martie 2004, nr. 50-52.
2. *Legea privind drepturile de autor și drepturile conexe*. Nr. 293 din 23 noiembrie 1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 8 februarie 2003, nr. 18, Art. 55.
3. *Legea cu privire la registre*. Nr. 77-78/639 din 25 septembrie 1997. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27 noiembrie 1997, nr. 77-78/639.
4. *Legea cu privire la informatică*. Nr. 1069 din 22 iunie 2000. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 5 iulie 2001, nr. 73-74/547.
5. *Legea cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat*. Nr. 467 din 21 noiembrie 2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1 ianuarie 2004, nr. 6, Art. 44.
6. *Legea cu privire la documentul electronic și semnătura digitală*. Nr. 264 din 15 iulie 2004. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 6 august 2004, nr. 132, Art. 710.
7. *Legea privind comerțul electronic*. Nr. 284 din 22 iulie 2004. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 13 august 2004, nr. 138, Art. 741.
8. *Politica de edificare a societății informaționale în Republica Moldova*. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 632 din 8 iunie 2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18 iunie 2004, nr. 96, Art. 789.
9. *Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”*. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 255 din 9 martie 2005, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25 martie 2005, nr. 46-50, Art. 336.
10. *Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”*. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 255 din 9 martie 2005, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25 martie 2005, nr. 46-50, Art. 336.

11. *Regulamentul privind mecanismul de realizare a Planului de acțiuni "Moldova electronică"*. Aprobabil prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 27 din 6 ianuarie 2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20 ianuarie 2006, nr. 9, Art. 59.
12. *Concepția guvernării electronice*. Aprobabil prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 733 din 28 iunie 2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14 iulie 2006, nr. 106, Art. 799.
13. *Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova pînă în 2015*. Aprobabil prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 288 din 15 martie 2005, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25 martie 2005, nr. 46-50, Art. 340.
14. *Primul Raport Național "Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova"*. Aprobabil prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 288 din 15 martie 2005, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25 martie 2005, nr. 46-50, Art. 340.
15. *Raport "Evaluarea stării pregătirii electronice a Republicii Moldova (e-Readiness Moldova, 2004)"*. Chișinău, UNDP Moldova, 2004, 75 p.

Pentru notițe
